Tampereen yliopisto

Taru Toikkanen

”JAG TROR DET ÄR VÄLDIGT BRA FÖR ATT DET ÄR OLIKA ASPEKTER”

Korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyö Ruotsissa

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Pro gradu -tutkielma

Huhtikuu 2021

TIIVISTELMÄ

Taru Toikkanen: ”Jag tror det är väldigt bra för att det är olika aspekter”: Korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyö Ruotsissa
Pro gradu -tutkielma, 53 s., 2 liites.
Tampereen yliopisto
Informaatiotutkimus ja interaktiivinen media
Huhtikuu 2021

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyötä Ruotsissa vertailevan tutkimusotteen avulla. Tarkoituksenani on korkeakoulukirjastojen näkökulmasta kartoittaa, millaista yhteistyötä korkeakoulukirjastot ja kielikeskukset tekevät, mitä yhteistyön perustana on ja miten yhteistyön tulevaisuus nähdään tulevaisuudessa. Aihetta on aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa tarkasteltu varsin vähän, joka luo tarpeen tämänkaltaiselle tutkimukselle. Käytän tutkimuksessani sosiokulttuurisen teoriaperspektiivin tukena käsitteitä informaatiolukutaidot ja akateeminen lukutaito. Näiden käsitteiden kautta myös analysoin tutkimustuloksiani.
Tutkimuksen aineisto on kerätty vuosien 2016 ja 2017 kevätlukukausien aikana haastattelemalla kahta ruotsalaisissa korkeakoulukirjastoissa työskentelevää kirjastonhoitajaa. Olen analysoinut haastatteluaineiston vertailevaa tutkimusotetta käyttäen. Tutkimuksessa kävi ilmi, että suurimmat erot korkeakoulujen välillä löytyvät yhteistyökäytännöistä ja niiden toteutuksesta. Yhteistyön perusta ja tavoitteet taas ovat yhteisiä. Kokonaisuudessaan kirjastonhoitajat kokivat yhteistyön positiiviseksi. Toivon, että tämä tutkielma voi edistää aiheen tunnettavuutta informaatiotieteiden kentällä ja innoittaa jatkotutkimuksiin.

Avainsanat: Korkeakoulukirjastot, kielikeskukset, yhteistyö, informaatiolukutaidot, akateeminen lukutaito, sosiokulttuurinen perspektiivi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

Esipuhe

Maailmassa on tänä päivänä yhä useampia ihmisiä, jotka syystä tai toisesta ovat alkaneet luoda elämäänsä jossain muussa maassa kuin synnyinmaassaan. Minä olen yksi heistä, syntynyt ja kasvanut Suomessa, mutta muuttanut Ruotsiin aikuisiällä. Muutto uuteen maahan tarkoitti myös uuden kielen opiskelua, jonka koin tärkeäksi kotiutumisen kannalta. Jonkin aikaa Ruotsissa asuttuani halusin aloittaa maisteriopintoni. Vaikka puhuin sujuvaa ruotsia ja pärjäsin hyvin työelämässä, opiskelu ruotsin kielellä osoittautui vaikeammaksi kuin oletin. Tällöin löysin yliopiston kielikeskuksen ja sain sieltä apua ja ohjausta teksteihini. Tutkielmani aiheesta kiinnostuin tämän kokemuksen pohjalta.

Kiitos kuuluu Tuomas Harviaiselle, jonka kärsivällinen ja konkreettinen ohjausote mahdollisti lopulta tämän tutkielman valmistumisen. Olen kirjoittanut tutkielmani valmiiksi vanhempainvapaalla, ja se on vaatinut venymistä myös lähipiiriltäni. Kiitos siis Lilli avusta ja inspiraatiosta, se on ollut minulle korvaamatonta. Kiitos Selma, että nukuit pitkiä päiväunia ja kiitos Matti, ihan kaikesta.

Jyväskylässä 23.4.2021

Taru Toikkanen

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO ... 1

2 TUTKIMUKSEN TARKOITUS ... 3

2.1 Tutkimuskysymykset ... 3
2.2 Käytännölliset käsitteet ... 4
2.2.1 Instituutiot ... 5
2.2.2 Ammattiryhmät ... 5

3 TEORIA ... 6

3.1 Teoreettiset käsitteet ... 7
3.1.1 Informaatiolukutaidot ... 7
3.1.2 Akateeminen lukutaito ... 8
3.2 Sosiokulttuurinen perspektiivi ... 8
3.2.1 Aiempi tutkimus sosiokulttuurisessa perspektiivissä ... 9
3.2.2 Oppiminen sosiokulttuurisessa perspektiivissä ... 10

4 TAUSTA ... 12

4.1 Kielikeskukset ... 12
4.1.1 Historia ... 14
4.1.2 Tarkoitus ... 14
4.2 Korkeakoulukirjastot ... 15
4.3 Aiempi tutkimus ... 16
4.3.1 Informaatiolukutaidot ... 17
4.3.2 Akateeminen lukutaito ... 18
4.3.3 Korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyö ... 20

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS ... 23

5.1 Haastattelut ... 23
5.1.1 Haastateltavien valinta ... 24
5.1.2 Haastattelujen toteutus ... 25
5.2 Tutkimuskohteet ... 27
5.2.1 Henkilöt ... 27
5.2.2 Korkeakoulut ... 28
5.3 Analyysitapa ... 29

6 TUTKIMUSTULOKSET ... 31

6.1 Olemassa oleva yhteistyö ... 31
6.2 Yhteistyön tavoitteet ... 34
6.3 Pohdinta ... 38
6.4 Vertailu ... 41
6.5 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimusaiheet ... 45

7 YHTEENVETO ... 48

LÄHTEET ... 50

LIITE 1: ENSIMMÄINEN HAASTATTELUKIERROS 2016 ... 54

LIITE 2: TOINEN HAASTATTELUKIERROS 2017 ... 55

1 JOHDANTO

Tässä tutkielmassa tarkastelen korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyötä Ruotsissa vertailevan laadullisen tutkimuksen keinoin. Pyrin selvittämään, millaisia yhteistyömuotoja instituutioilla on käytössä, mihin ne pohjautuvat ja mikä on yhteistyön tarkoitus. Tutkielma lähestyy aihetta hyvin konkreettisella tasolla, ja sen tavoitteena on luoda todellinen kuva yhteistyöstä tutkimuksen kohteena olevissa korkeakouluissa sekä nostaa esille niitä eroja ja yhtäläisyyksiä, joita korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyössä on löydettävissä.

2000-luvun alusta alkaen ruotsalaisten korkeakoulujen tehtävänä on ollut laajentaa uusien opiskelijoiden hakua, joka johtaa paitsi siihen, että opiskelijoista tulee aiempaa heterogeenisempi ryhmä, myös siihen, että näille uusille opiskelijoille tulee luoda mahdollisuus selvitä opinnoistaan huolimatta siitä, millainen sosiaalinen tai kulttuurinen tausta heillä on (Bergenäs et al. 2013, 2). Opiskelu korkeakoulussa eroaa varsin paljon opiskelusta toisella asteella esimerkiksi itseohjautuvuutensa ja laajempien asiakokonaisuuksien opiskelemisen vuoksi. Siksi korkeakouluun siirtyessään opiskelijat tarvitsevat uusia välineitä esimerkiksi tiedonhakuun ja tekstin tuottamiseen. Tämän seurauksena kysyntä opiskelijoiden tukitoiminnoille kuten korkeakoulukirjastoille ja kielikeskuksille kasvaa, joten on perusteltua ja tarpeellista tarkastella niiden yhteistyötä ja sen tarkoitusta.

Korkeakoulukirjastot ja kielikeskukset kuuluvat samaan korkeakouluyhteisöön ja toimivat samojen strategioiden mukaan. Tätä hallinnollista taustaa vasten voisi ajatella, että instituutioiden yhteistyö luultavasti toimii suhteellisen helposti. Yhteistyötä suoraan sääteleviä ohjausdokumentteja ei kuitenkaan ole olemassa. Tämän vuoksi yhteistyö on usein riippuvaista instituutioiden resursseista ja varsinkin henkilökunnan tahtotilasta.

Tutkimukseni keskittyy tarkastelemaan korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyötä Ruotsissa, koska olen aloittanut tutkielman kirjoittamisen osana kirjasto- ja informaatiotieteen maisteriopintoja Uppsalan yliopistossa. Tämän vuoksi myös tutkimusaineistoni on kerätty ruotsalaisista korkeakouluista vuosina 2016 ja 2017. Aihetta ei ole

aiemmin Ruotsissa tutkittu kovinkaan laajasti, joten olen kiinnostunut tutkimaan yhteistyötä konkreettisella tasolla yksilöiden kokemusten kautta. Olenkin halunnut tässä tutkimuksessa verrata kahden korkeakoulun yhteistyötä kirjastonhoitajien näkökulmasta. Heidän kokemustensa kautta tarkastelen olemassa olevaa yhteistyötä, sen lähtökohtia ja tavoitteita. Koska ylhäältä päin tulevaa ohjausta yhteistyölle ei ole, yhteistyökäytännöt voivat vaihdella korkeakoulujen kesken. Apuna yhteistyön analysoimisessa käytän sosiokulttuurista teoriaperspektiiviä sekä käsitteitä informaatiolukutaidot ja akateeminen lukutaito. Tämä tutkielma tuo uusia näkökulmia tulevaan tutkimukseen sekä keskusteluun korkeakoulukirjaston ja kielikeskusten yhteistyöstä.

Tutkielmani rakenne on seuraavanlainen: Johdantoluvun jälkeen seuraavassa luvussa 2 esittelen tutkimuksen tarkoituksen, tutkimuskysymykset ja määrittelen tutkielmassa käytetyt käytännölliset käsitteet. Luvussa 3 määrittelen teoreettiset käsitteet ja kerron tutkimuksen teorianäkökulmasta sekä esittelen lyhyesti muutaman siihen liittyvän aiemman tutkimuksen. Luvussa 4 käyn läpi tutkimuksen taustan ja esittelen laajemmin aiempaa tutkimusta. Luvussa 5 esittelen tutkimuksen toteutustavan, tutkimuskohteet sekä analyysitavan. Luvussa 6 vertailen ja pohdin tutkimustuloksiani, arvioin tutkimuksen luotettavuutta ja ehdotan mahdollisia jatkotutkimusaiheita. Tutkielman päättää yhteenvetoluku 7.

2 TUTKIMUKSEN TARKOITUS

Tämän tutkielman tarkoitus on vertailututkimuksen avulla selvittää, miten korkeakoulukirjastot tekevät yhteistyötä kielikeskusten kanssa. Olen kiinnostunut siitä, miten nämä kaksi instituutiota tekevät yhteistyötä käytännön tasolla. Tarkastelen myös kirjastonhoitajien näkemyksiä informaatiolukutaidoista ja akateemisesta lukutaidosta liittääkseni käytännön yhteistyön informaatiotieteiden teoriaan.

Luvussa 2.1 käyn läpi tutkimuskysymykseni ja luvussa 2.2 käytännölliset käsitteet, joita käytän tutkielmassani. Käsitteet esitellään omissa aliluvuissaan 2.2.1 Instituutiot ja 2.2.2 Ammattiryhmät. Pyrin näin antamaan jo varhaisessa vaiheessa kuvan siitä, mitä tutkielma käsittelee.

2.1 Tutkimuskysymykset

Olen valinnut tutkimusaiheeni kahdesta syystä. Ensimmäinen on se, että tutkimusta korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyöstä on aiemmin tehty suhteellisen vähän. Yhteistyön aiempi tutkimus keskittyy usein yksittäisten projektien tarkasteluun, joten tarve yleisemmällä tasolla liikkuvalle tutkimukselle on olemassa. Korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyöhön keskittyviä pro gradu -tutkielmia ei ole viime vuosina tehty Ruotsissa eikä Suomessa. Se tekee aiheesta kiinnostavan ja tarpeellisen tutkittavan. Toinen syy on omista kokemuksistani juontuva henkilökohtainen kiinnostukseni korkeakoulujen opiskelijoille tarjoamiin tukitoimintoihin, joita korkeakoulukirjastot ja kielikeskukset molemmat ovat. Tutkimusongelmani on seuraavanlainen: *Millaista yhteistyötä korkeakoulukirjastot ja kielikeskukset tekevät, mitä on yhteistyön taustalla ja mitä tavoitteita yhteistyöllä on?*

Tutkimusongelma on analyysin selkeyttämiseksi jäsennelty tutkimuskysymyksiksi:

1. *Yhteistyö: Miten tutkimuskohteiden korkeakoulukirjastot ja kielikeskukset tekevät yhteistyötä? Millainen työnjako instituutioiden kesken on? Mitä yhtäläisyyksiä ja eroja tutkimuskohteiden yhteistyömuodoista löytyy?*

2. *Tavoitteet: Mitä on yhteistyön perustana? Millaisena kirjastonhoitajat näkevät yhteistyön tulevaisuudessa? Mitä esteitä yhteistyölle on?*

Hypoteesini on, että korkeakoulukirjastot ja kielikeskukset tekevät yhteistyötä opiskelijoiden auttamiseksi, mutta yhteistyö ei ole kovinkaan vakiintunutta ja pitkälti tarvelähtöistä. Tarkastelen tutkimuskysymyksiä korkeakoulukirjaston näkökulmasta, tarkemmin sanottuna kirjastonhoitajien näkokulmasta käsin. Rajaus on luonnollinen tutkielman koon ja aihepiirin huomioon ottaen. Tavoitteeni on selvittää, miten kirjastonhoitajat kokevat yhteistyön kielikeskusten kanssa opiskelijoiden tukena, varsinkin tiedonhaku- ja kirjoitusprosessissa. Olen valinnut kirjastonäkökulman siksi, että tutkielma kuuluu informaatiotutkimuksen tieteenalaan ja siksi, että käyttämäni tutkimuskäsitteet ovat usein jo valmiiksi tuttuja kirjastonhoitajille.

Olemassa olevan yhteistyön tarkastelun lisäksi tulevaisuuden suunnitelmien kartoittaminen tuo tutkimukseen syvyyttä. Koska tutkielman painotus on käytännönläheinen, huomioin analyysissa myös informaatiolukutaitojen ja akateemisen lukutaidon näkökulmia. Palaan näihin käsitteisiin ja aiempaan tutkimukseen vielä ennen tutkimuksen toteutuksen esittelyä.

Rajatakseni tutkimusta edelleen olen valinnut tutkimukseni kohteiksi kaksi korkeakoulua, joilla on jo olemassa olevia yhteistyökäytäntöjä korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten välillä. Tarkastelen yhteistyömuotoja näissä korkeakouluissa sosiokulttuurisesta teoriaperspektiivistä vertailututkimuksen avulla. Käyn tutkimuksen teorian ja kulun läpi tutkielman myöhemmissä osioissa.

2.2 Käytännölliset käsitteet

Olen jakanut tutkielman käsitteet kahteen kategoriaan: käytännöllisiin ja teoreettisiin käsitteisiin. Tässä johdannon alaluvussa esittelen käyttämäni käytännölliset käsitteet. Haluan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa perustella, miksi olen valinnut juuri nämä käsitteet ja sitten käyttää niitä johdonmukaisesti läpi tekstin. Teoreettiset käsitteet esittelen tutkielman teoriaosassa.

2.2.1 Instituutiot

Tässä tutkimuksessa en tee eroa yliopisto- tai ammattikorkeakoulukirjastojen välille enkä oppimis- tai kielikeskusten välille. Käytän koko tekstin ajan termiä *korkeakoulukirjasto*, jolla tarkoitan sekä yliopisto- että ammattikorkeakoulukirjastoja. Vastaavaa termiä *högskolebibliotek* on käytetty esimerkiksi Thomasin (2014) katsauksessa Ruotsin yliopisto- ja korkeakoulukirjastojen historiaan. Kyseessä on siis Ruotsissa tunnettu käsite, joka sopii siten myös tähän tutkimukseen. Ruotsissa korkea-asteen oppilaitokset ovat suoraan käännettynä joko yliopistoja (*universitet*) tai korkeakouluja (*högskola*). Suomeksi käsitteeseen korkeakoulukirjasto voidaan sisällyttää molempien edellä mainittujen korkea-asteen oppilaitosten kirjastot.

Samoin termillä *kielikeskus* tarkoitan kaikentyyppisiä kieli-, kirjoitus- ja oppimiskeskuksia. Ruotsissa käytetään käsitteitä *språkverkstad* ja *studieverkstad*, jotka eivät kuitenkaan käänny luontevasti suomeksi. Siksi olen valinnut käyttää Suomessa yleistä käsitettä kielikeskus. Käsitteitä högskolebibliotek ja språkverkstad käytettiin *Mångfald i högskolan* -julkaisussa (SOU 2000) ja siten ne soveltuvat parhaiten kuvailemaan kyseisiä instituutioita.

2.2.2 Ammattiryhmät

Jatkossa käytän käsitettä *kirjastonhoitaja* viitatessani korkeakoulukirjastoissa työskentelevään henkilöstöön. Ruotsissa useimmilla korkeakoulukirjastoissa opetuksen parissa työskentelevillä on kirjastonhoitajan koulutus, ja kirjastonhoitaja (*bibliotekarie*) on myös yleinen ammattinimike korkeakoulukirjastoissa. Suomessa yleiset nimekkeet kuten informaatikko ovat Ruotsissa harvinaisempia.

Samoin viittaan kielikeskusten henkilökuntaan sanalla *ohjaaja*. Ohjaaja (*handledare*) -käsitettä käytetään tässä yhteydessä esimerkiksi raportissa *Studenthandledning i frirummet* (Bergenäs et al. 2013). Siksi ohjaaja on sopiva kuvailemaan tätä opiskelijoiden ohjaamisen parissa työskentelevää ammattiryhmää, joilla voi olla keskenään erilaisia koulutustaustoja.

3 TEORIA

Tutkielmani taustaksi olen valinnut sosiokulttuurisen teorian. Tutkimukseni vertailee tietynlaisen organisaation sisällä tapahtuvaa yhteistyötä, johon korkeakouluympäristö vaikuttaa. Sosiokulttuurisen teorian näkökulmasta yksilöt ovat aina yhteydessä sosiaalisiin ympäristöihinsä, joten teoria sopii siten tutkimuksen aiheen kanssa hyvin yhteen. Tutkimuksen kohteena ovat kirjastotyöntekijöiden kokemukset ja teot korkeakoulun sisällä, joihin korkeakoulu ympäristönä vaikuttaa. Sosiokulttuurisen teorian mukaan yksilö voi kehittää kykyjään välineiden avulla. Välineiksi tässä tutkimuksessa voidaan lukea esimerkiksi kielikeskusten opiskelijoille tarjoama tekstinohjaus tai korkeakoulukirjaston lähteiden käsittelyyn keskittyvät kurssit. Kielelliset välineet rajoittavat sitä, mitä voidaan kirjoittaa ja sanoa akateemisen kentän sisällä (Limberg et al. 2009, 50).

Teoriavalintaani ovat vaikuttaneet kaksi tekstiä. Talja ja Lloyd (2010, 11) käyttävät informaatiolukutaitoteoksensa *Practising Information Literacies* pohjana sosiokulttuurista teoriaa. Lea ja Street (1998, 159) puolestaan selvittävät akateemista lukutaitoa sosiokulttuurisen teorian avulla artikkelissaan *Student writing in higher education: An academic literacies approach*. Nämä kaksi käsitettä, *informaatiolukutaidot* ja *akateeminen lukutaito*, ovat tutkielmani peruspilarit. Näiden käsitteiden näkeminen sosiokulttuurisesta näkökulmasta käsin antoi myös tukea teoriavalintaan.

Tässä tutkielman osassa käyn läpi tutkimuksessa käyttämäni tärkeimmät teoreettiset käsitteet luvussa 3.1. Käsitteet on jaettu omiksi alaluvuikseen, 3.1.1 Informaatiolukutaidot ja 3.1.2 Akateeminen lukutaito. Käsitteiden läpikäynnin jälkeen esittelen tutkimuksessa käytetyn sosiokulttuurisen teoriaperspektiivin luvussa 3.2. Luku 3.2.1 antaa käytännön esimerkkejä sosiokulttuurisen teoriaperspektiivin hyödyntämisestä aiemmissa tutkimuksissa ja luvussa 3.2.2 teen katsauksen oppimiseen sosiokulttuurisessa perspektiivissä.

3.1 Teoreettiset käsitteet

Aiemmin Tutkimuksen tarkoitus -luvussa esittelin tutkielmassa käyttämäni instituutioihin ja ammattiryhmiin liittyvät käytännölliset käsitteet. Tässä osiossa esittelen puolestaan ne teoreettiset käsitteet, joita tulen tutkielmassani käyttämään.

3.1.1 Informaatiolukutaidot

Yksi keskeisistä teoreettisista käsitteistä tässä tutkielmassa on *informaatiolukutaidot*, ruotsiksi *informationskompetenser*. Käsitettä voidaan käyttää myös yksikössä *informaatiolukutaito*, ruotsiksi *informationskompetens*. Informaatiolukutaitoa kuvaa mielestäni hyvin Limbergin (2013, 67-68) määritelmä, jonka mukaan informaatiolukutaito sisältää taitoja kuten kykyä ymmärtää, tarkastella kriittisesti ja tuottaa informaatiota, joka tehdään saavutettavaksi eri medioiden kautta. Informaatiolukutaito on kokonaisvaltainen termi monille toiminnoille, jotka sekä vaikuttavat sosiaaliseen kontekstiin että saavat vaikutteita sosiaalisesta kontekstista. Määrittelyä voidaan syventää sanomalla informaatiolukutaidon sisältävän informaation arvioinnin ja tulkinnan kehittyneitä taitoja. (Limberg 2013, 67-68.)

Tässä tutkielmassa käytän kuitenkin käsitettä informaatiolukutaidot monikossa. Hedman ja Lundh (2009) kuvaavat monikkomuotoon sisältyvän tämän muuttuvan ja kontekstiriippuvaisen käsitteen kaikki näkökulmat. Käsite muokkaantuu käytännön toiminnassa (Hedman & Lundh 2009, 270). Tässä tutkimuksessa käsitteen kontekstina ovat korkeakoulukirjastot ja kielikeskukset sekä niiden yhteistyö. Taljan ja Lloydin (2010, 9) mukaan monikkomuodon käyttö kattaa käsitteen sisältämät kommunikaatiovaihtelut, luku- ja kirjoitustaidot sekä tekstin ja muiden lähteiden käyttötavat. Francke, Sundin ja Limberg (2011, 677) perustelevat monikkomuotoisen käsitteen käyttöä sosiokulttuurisessa tutkimuksessa sillä, että informaatiolukutaidon oppiminen tietyssä sosiaalisessa ympäristössä eroaa sen oppimisesta muissa vastaavissa konteksteissa. Siten monikkomuotoinen käsite sopii myös tähän tutkimukseen valitsemaani teorianäkokulmaan, jonka esittelen luvussa 3.2.

3.1.2 Akateeminen lukutaito

Lea ja Street (1998, 158) määrittelevät *akateemisen lukutaidon*, ruotsiksi *akademisk litteracitet*, luku- ja kirjoituskäytännöiksi akateemisten alojen sisällä. Nämä käytännöt muodostuvat opiskelijoiden oppiessa uusia asioita ja kehittäessä tietojaan aihealueestaan. Akateeminen lukutaito sisältää myös kulttuurisia ja kontekstuaalisia näkökulmia, jotka vaikuttavat oppimiseen korkeakoulutuksessa. Opiskelijoiden tulee kehittää tapoja ymmärtää, tulkita ja organisoida tietoa juuri korkeakouluympäristössä. (Lea & Street 1998, 158.)

Opiskelijoiden kirjoitus- ja lukutaitoa akateemisessa kontekstissa voidaan käsitteellistää akateemisen lukutaidon näkökulman avulla (Lea & Street 2006, 368). Se korostaa niitä rakenteita, jotka määrittelevät merkityksiä akateemisessa ympäristössä, ja kuvaa akateemisen lukutaidon kehittymisen monitahoisena prosessina, johon vaikuttavat sekä sosiaaliset seikat että tiedolliset kysymykset (Lea & Street 2006, 369).

Itse näen akateemisen lukutaidon osana informaatiolukutaitoja. Pitkälle yksinkertaistettuna sitä voisi kutsua informaatiolukutaidoksi korkeakoulutasolla. Tässä tarkoituksessa ruotsinkielisen termin litteracitet käännös lukutaidoksi ei ehkä ole kaikista onnistunein. Olen silti valinnut käyttää sitä tässä tutkielmassa, koska mielestäni se kuvaa tarkastelemaani näkökulmaa parhaiten.

3.2 Sosiokulttuurinen perspektiivi

Sosiokulttuurisen teoriaperspektiivin tausta on venäläisen Lev S. Vygotskin työssä. Säljön (2015) mukaan Vygotskin lähtökohta oli se, että ihminen on biologinen, sosiaalinen, kulttuurinen ja historiallinen olento. Ymmärtääkseen oppimista ja kehitystä tulisi ottaa huomioon kaikki edellä mainitut näkökulmat ja myös ymmärtää niiden yhteisvaikutus. Kulttuurisia seikkoja tai biologisia edellytyksiä ei saa jättää huomiotta. Vygotskin ajattelun mukaan ihminen voi kehittää kykyjään käyttämällä välineitä, joka tarkoittaa, etteivät kyvyt ole biologisesti täysin ennalta määrättyjä. Välineet voivat sekä välittää tekoja että olla instrumentteja, joita ihmiset tarvitsevat tekoihinsa. Tärkeää on, että ihminen voi

välineiden avulla tehdä asioita oman kehonsa rajojen ulkopuolella. Tällöin biologiset seikat eivät enää rajoita ihmisiä. (Säljö 2015, 91.)

Sosiokulttuurisen teorian mukaan ihminen on aina suhteessa erilaiseen kollektiiviseen toimintaan. Esimerkiksi kirjastotyöntekijä toimii työpaikallaan ja on kyseisen työyhteisön jäsen. Tullakseen osalliseksi toiminnasta ihminen oppii tietynlaisen kielen, joka koostuu käsitteistä, teoriasta ja toimintatavoista. Informaatiolukutaitoisuus tässä tilanteessa tarkoittaa diskurssin sisällä toimimisen ja välineiden käytön opettelua, esimerkiksi akateemisten aikakauslehtien käyttöä. (Limberg et al. 2009, 49.)

Sosiokulttuurisesta näkökulmasta katsottuna ihminen etsii informaatiota tietystä syystä tietyn yhteisön sisällä. Ihmisten käyttämät välineet auttavat luomaan informaatiokäytäntöjä, jotka voivat vaihdella eri toimintaympäristöissä. Informaatiokäytännöt ovat jatkuvasti muuttuvia. Ihmisten toiminnan tutkimista tulisi tehdä lähtökohtana sekä eri toimintaympäristöt että suhde käytettyihin välineisiin. (Limberg et al. 2009, 51-52.) Tässä tutkimuksessa toimintaympäristöinä ovat korkeakoulukirjastot ja kielikeskukset, ja välineinä näiden toimijoiden (opiskelijoille) tarjoamat palvelut. Tarkastelen yhteistyötoimintaa näistä lähtökohdista.

3.2.1 Aiempi tutkimus sosiokulttuurisessa perspektiivissä

Sosiokulttuurista perspektiiviä on käytetty useassa informaatiolukutaitoihin keskittyvässä tutkimuksessa. Francke ja kollegat (2011) tutkivat informaatiolukutaitojen muodostumista lukiossa. Oletuksena tutkimuksessa oli, että opiskelijoiden informaatiolukutaidot ovat tietyissä sosiaalisissa konteksteissa ja käytännöissä opittuja. Sosiokulttuurisesta näkökulmasta tarkastellen opiskelijat käyttivät eri välineitä suhteessa informaatiolukutaitoon määrätyssä ympäristössä, joka tässä tapauksessa oli lukio. (Francke et al. 2011, 677.)

Sosiokulttuurisen perspektiivin kontekstisidonnaisuus voi olla myös ongelmallista. Limberg, Sundin ja Talja (2012, 108) huomauttavat, että sosiokulttuurisen teorian mukaan opitut informaatiolukutaidot eivät siirry helposti käytettäväksi eri ympäristössä kuin missä ne on alun perin opittu. Tutkimukseni kontekstissa eli korkeakoulun sisällä opitut

informaatiolukutaidot ovat usein tietyn mallin mukaisia. Esimerkiksi tiedonhakuprosessi etenee yleensä samassa järjestyksessä, joten näiden taitojen hyödyntäminen opintojen ulkopuolella tai valmistumisen jälkeen voi olla opiskelijoille vaikeaa.

Elmborg (2002, 455) esittää korkeakoulujen kirjastotyöntekijöiden kokevan, että opetukseen liittyvät työtehtävät kuuluvat suurena osana heidän työrooliinsa. Oppiminen koetaan työn tärkeimmäksi osaksi, ja se nähdään sekä opiskelijoiden informaatiolukutaidon kehityksen auttamisena että instituution oppimistavoitteiden tukemisena. Elmborg (2002) nostaa myös esille Fisterin ja Rabinovitzin aiemman tutkimuksen avulla kirjaston mahdollisuudet muovata yhteistyömalleja yhdessä tieteellisten instituutioiden kanssa. Kirjaston prosessiorientoitunutta työtapaa voitaisiin täydentää korkeakoulujen laitosten sisältökeskeisellä lähestymistavalla. Tällainen yhteistyö voisi kasvattaa kirjaston pedagogista osaamista ja yhdistää kirjaston lähemmin korkeakoulun opetussuunnitelmaan. Eri yhteisöjen diskurssi luo oppimiselle merkitystä ja sosiaalinen konstruktivismi tuo siten esiin oppimisen sosiaalisen puolen. (Elmborg 2002, 456-457.)

3.2.2 Oppiminen sosiokulttuurisessa perspektiivissä

Perustava oletus sosiokulttuurisessa perspektiivissä, kuten aiemmin tässä tekstissä on kuvattu, on tekojen ja käytäntöjen vaikutus toisiinsa. Eri ympäristöissä samat yksilöt voivat siten toimia eri tavoilla ja olla esimerkiksi sekä muuttuvia että ennalta-arvattavia (Säljö 2010, 128). Oppiminen sosiokulttuurisessa kontekstissa toimii sekä alhaalta ylös että toisinpäin - voimme käyttää termejä kuten esimerkiksi vesi jo lapsena, osaamatta kuitenkaan vielä täysin määritellä niitä. Korkeakoulujen kaltaisten instituutioiden sisällä oppiminen tapahtuu usein ylhäältä alaspäin. Opimme ensin termit ja käsitteet ja vasta sitten niiden sisällön. (Säljö 2010, 154.) Säljö (2010, 155) esittelee kolme eri oppimisprosessia instituutioympäristöihin.

1. Kielellinen oppiminen, jossa välitetään viestinnällistä osaamista ylhäältä alaspäin toiminnan, kuten lukemisen ja kirjoittamisen avulla.
2. Kommunikatiivinen oppiminen, jossa yksilö jakaa informaatiota suuremmalle ryhmälle.

3. Kirjallinen oppiminen, jossa liikutaan suurimmaksi osaksi tekstipohjaisessa todellisuudessa, jossa myös suullinen vuorovaikutus on teksteihin pohjautuvaa. Suulliseen vuorovaikutukseen vaaditaan siis puheen ja tekstin välisen merkityksen luomisen taitoja.

Korkeakoulujen kaltaisissa ympäristöissä käytetään edellä mainittuja prosesseja, kun toiminnan tavoitteena on oppiminen. Viestintä on tällöin tiettyjen ehtojen sanelemaa. Muissa ympäristöissä nämä prosessit eivät ole yhtä toimivia. (Säljö 2010, 154.)

4 TAUSTA

Tässä luvussa käyn läpi kielikeskusten historian ja tarkoituksen. Kielikeskukset ovat verrattain nuoria instituutioita korkeakoulujen sisällä ja siksi haluan esitellä niiden syntyhistorian perusteellisesti ennen tutkielman teoriaosaan siirtymistä. Toinen tälle tutkielmalle keskeinen instituutio on korkeakoulukirjasto, joten teen katsauksen myös niiden historiaan ja tarkoitukseen. Korkeakoulukirjastojen aliluku on tarkoituksella suppeampi kuin kielikeskusten. Olen halunnut perehtyä laajemmin kielikeskuksiin kuin korkeakoulukirjastoihin, koska kirjastojen tehtävän voi olettaa olevan lukijoille tutumpi kuin kielikeskusten. Aliluvut keskittyvät korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten taustaan ja historiaan Ruotsissa, jonne myös tutkimukseni sijoittuu.

Kuten sanottua, informaatiotieteiden tutkimuskenttä on vakiintunut sekä Ruotsissa, Suomessa että ulkomailla. Peruskoulun tai lukion yhteistyöstä yleisen kirjaston kanssa on tehty useita tutkimuksia informaatiolukutaidon näkökulmasta. Sen sijaan korkeakoulutason yhteistyöstä löytyy vähemmän tutkimuksia. Yhtenä esimerkkinä näistä olen aiemmin maininnut Malmön korkeakoulun projektin *Studenthandledning i frirummet* (Bergenäs et al. 2013). Tilaa tähän aiheeseen keskittyville tutkimuksille siis on.

Tutkielman taustaluku rakentuu seuraavasti: Esittelen ensin luvussa 4.1 kielikeskukset ja tarkastelen niiden historiaa luvussa 4.1.1. Sen jälkeen perustelen kielikeskusten tarkoituksen luvussa 4.1.2 käymällä läpi niiden toiminnan ja merkityksen opiskelijoiden oppimiselle. Luvussa 4.2 teen katsauksen korkeakoulukirjastojen taustaan. Luvussa 4.3 käyn läpi tutkimukselleni relevantteja aiempia tutkimuksia, jakaen ne alilukuhin 4.3.1 Informaatiolukutaidot, 4.3.2 Akateeminen lukutaito ja 4.3.3 Korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyö.

4.1 Kielikeskukset

Viimeisten vuosikymmenien aikana informaatiolukutaito on saanut yhä suuremman roolin kirjastotyössä erityisesti koulutussektorin sisällä. Koulujen nykyiset oppimistavoitteet edellyttävät, että opiskelijat pystyvät itse muotoilemaan kysymyksiä ja etsimään tietoa vastatakseen niihin. Elinikäinen oppiminen on myös tullut luonnolliseksi osaksi

yhteiskuntaamme, jonka myötä opiskelijat erilaisista koulutustaustoista etsiytyvät kirjastoon saadakseen apua opintoihinsa. Kirjaston työntekijät saavat näin automaattisesti pedagogisen ja joskus jopa ohjaavan roolin (Sundin & Rivano Eckerdal 2014, 15). Auttamalla opiskelijoita etsimään ja käsittelemään informaatiota kirjaston työntekijät edistävät informaatiolukutaitoja.

Kielikeskukset ovat saaneet Ruotsissa alkunsa hallituksen Koulutusosaston kautta tilaamasta raportista. Raportissa kielikeskukset esitetään yhtenä vaihtoehtona monipuolisuuden lisäämiseen korkeakouluissa. (SOU 2000, 15.) Jo tuolloin kielikeskuksia oli muutamissa korkeakouluissa ja palaute niiden toiminnasta oli hyvin positiivista (SOU 2000, 121).

Kielikeskukset tarjoavat korkeakouluopiskelijoille tukea sekä suulliseen että kirjalliseen ilmaisuun. Tavallisesti ohjaus tapahtuu henkilökohtaisessa tapaamisessa. Opiskelijat voivat varata ajan ohjaajan kanssa käydäkseen läpi esimerkiksi esityksen tai tekstin. Usein kielikeskuksilla on myös drop-in -aikoja lyhyempiä kysymyksiä varten. Korkeakoulut, jotka järjestävät etäopetusta, tarjoavat myös usein etäohjausta esimerkiksi sähköpostin tai Skypen kautta. Ohjausta voi mahdollisesti saada ruotsin kielen lisäksi myös englanniksi. Joissakin korkeakouluissa, useimmiten pienemmissä, kielikeskukset ovat yhdistettynä kirjastoon. Näin ei kuitenkaan ole tutkielmassani esiintyvissä korkeakouluissa.

Korkeakoulukirjastot voivat puolestaan tarjota omaa ohjausta opiskelijoille. Useimmiten tämä ohjaus on kuitenkin keskittynyt tiedonhakuun tai muuhun kirjaston erikoisalaan. Kielikeskusten ohjaus keskittyy puolestaan kielen oikeellisuuteen ja rakenteeseen (Bergenäs et al. 2013, 17).

Tutkimuksessani vertaan korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyötä yleisellä tasolla ja keskityn tunnistamaan nykyisiä yhteistyökäytäntöjä ja tulevaisuuden näkymiä kirjastoperspektiivistä käsin. Tämänkaltainen tutkimus tuntuu luontevalta ja tarpeelliselta, koska alueella ei ole vielä tehty paljon tutkimusta.

4.1.1 Historia

Kielikeskukset ovat huomattavasti nuorempia instituutioita kuin korkeakoulut itsessään. Esimerkiksi Ruotsissa Uppsalan yliopistossa kielikeskus perustettiin vasta vuonna 2003. Kielikeskusten perusta Ruotsissa kumpuaa Koulutusviraston tekemästä selvityksestä *Mångfald i högskolan* (SOU 2000), jossa kielikeskukset esitettiin keinona monikulttuurisuuden lisäämiseen korkeakouluissa. Kielikeskusten rooli vahvistetaan myös Lundin yliopistossa tehdyssä kyselytutkimuksessa, jossa ulkomaalaistaustaiset haastateltavat kertoivat kielen olevan ratkaiseva tekijä korkeakouluun pääsyn ja opiskelun mahdollistamisessa. Laajemmassa perspektiivissä kieli on myös tärkeä edellytys sille, että ihminen tuntee olonsa kotoisaksi uudessa maassa. Korkeakoulujen tulisi siksi ottaa kieliongelmat huomioon mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja kehittää suunnitelma kielellisistä vaikeuksista kärsivien opiskelijoiden tukemiseksi (SOU 2000, 83). Koulutusviraston selvitys keskittyy suurelta osin opiskelijoihin, joilla on maahanmuuttajatausta. Huomautettakoon siksi, että kielikeskukset ovat avoimia kaikille opiskelijoille taustasta ja äidinkielestä riippumatta.

Muutama vuosi sitten selvityksen jälkeen tehty arviointi (SOU 2000, 12) vahvistaa opiskelijoiden kokevan kielikeskuksen suurimmaksi osaksi myönteisellä tavalla ja huomaavan ohjauksen merkityksen kirjoittamiselleen. Ohjaajien asenteet olivat myös positiivisia, vaikkakin tietoisuus kielikeskusten toiminnasta on hyvin vaihtelevaa (SOU 2000, 15). Tämä voi kertoa siitä, etteivät yhteistyökäytännöt ole olleet vakiintuneita instituutioissa tai kansallisella tasolla. Tämä aiheuttaa suurta vaihtelua opiskelijoiden saamassa informaatiossa ja siksi heidän mahdollisuutensa hakea apua kielikeskuksista eivät ole tasavertaisia.

4.1.2 Tarkoitus

Molemmat tutkimukseni kohteena olevat korkeakoulut ovat valtiollisia laitoksia, joiden toimintaa ohjaavat strategiat ja ohjausdokumentit. Strategia määritellään menetelmäksi, jolla johdetaan jotain haluttuun suuntaan (SAOL [viitattu 30.04.2016]). Korkeakouluilla on yleinen, kaikille instituutioille yhteinen strategia, joka ottaa huomioon koko korkeakoulun. Samoin korkeakoulujen tiedekunnilla on omat toimintasuunnitelmansa,

jotka ovat usein koko korkeakoulun kattavia strategioita konkreettisempia. Ohjaus strategioissa on eritasoista, koko korkeakoulun kattavista pienempiin, yksityiskohtaisempiin suunnitelmiin laitostasolla. Strategiat ovat julkisia dokumentteja ja luettavissa korkeakoulujen verkkosivustoilla. Tässä tutkimuksessa kaikista strategioista, toimintasuunnitelmista ja tavoitteista käytetään termiä ohjausdokumentti.

Katsaus ruotsalaisten korkeakoulujen verkkosivustoille kertoo, että korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyötä käsitteleviä virallisia strategioita ei ole olemassa. Yhteistyö korkeakoulun sisällä mainitaan usein strategioissa, mutta sitä kuvaillaan varsin löyhästi, esimerkiksi siten, että korkeakoulukirjastojen tulee tehdä yhteistyötä muiden laitosten kanssa. Organisaatiossa kielikeskus ja korkeakoulukirjasto sijaitsevat eri instituutioissa, kirjasto itsenäisenä ja kielikeskus esimerkiksi humanistisen tai yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan alla ja kuuluu siten kielitieteiden laitokseen. Yhteistyön lähtökohta organisaation näkökulmasta on siis hyvin ympäripyöreä. Korkeakoulukirjastojen työ ja tavoitteet on määritelty ohjausdokumenteissa, mutta kielikeskusyhteistyötä tukemaan ei ole virallisia dokumentteja tai ohjeistuksia.

4.2 Korkeakoulukirjastot

Korkeakoulukirjastot mahdollistavat pääsyn opiskeluun ja tieteelliseen tutkimukseen tarvittavaan materiaaliin ja ovat siten edellytyksenä näille korkeakoulujen keskeisille toiminnoille. Ensimmäiset ruotsalaiset monitieteiset korkeakoulukirjastot perustettiin ensimmäisiin yliopistoihin Uppsalaan ja Lundiin 1600-luvulla. Siitä lähtien korkeakoulukirjastot kehittyivät koulutuksen mukana. (Thomas 2014, 21.)

Ruotsissa korkeakoulukirjastojen tehtävä on säädetty kirjastolaissa, tosin varsin pintapuolisesti. Lain mukaan korkeakoulukirjastot vastaavat kirjastotoiminnasta korkeakoulun opetukseen ja tutkimukseen kuuluvilla tieteenaloilla. Kaikissa korkeakoululakiin sisältyvissä korkeakouluissa tulee olla pääsy korkeakoulukirjastoon. (Biblioteksslagen 2013, 12§.) Itse korkeakoululaissa kirjastoja ei mainita (Högskolelagen 1992).

1960-luvulla opiskelijoiden määrä korkeakouluissa oli jo muutamien vuosien ajan ollut suuressa kasvussa. Myös tieteellisten julkaisujen määrä kasvoi. Korkeakoulukirjastojen

resurssit ja perinteiset manuaaliset työmenetelmät eivät riittäneet aineiston käsittelyyn samalla, kun sen kysyntä kasvoi. (Thomas 2014, 17.) Ongelmia pyrittiin ratkomaan valtion tasolta määrätyllä työn tehostamisella teknisten välineiden, kuten tietokoneiden ja mikrofilmien avulla. Luonnontieteisiin suuntautuneet kirjastot ottivat ensimmäisinä käyttöön kyseisiä välineitä kirjastopalvelujen kehittämiseksi. Jopa verkkohaku tietokannoissa oli tuolloin mahdollista erityisten terminaalien kautta. (Thomas 2014, 18.) Monitieteisissä, usein humanistisen tieteen perinteisiin pohjautuvissa korkeakoulukirjastoissa tekniikan käyttöönottoon ei ollut samanlaisia valmiuksia, mikä aiheutti aluksi kuilun kirjastotyyppien välille. Informaatiotekniikan yleistyttyä koko kirjastokentällä on tämä kuilu kadonnut. (Thomas 2014, 19.)

Thomasin (2014) raportista käy ilmi, että 1900-luvulla korkeakoulukirjastojen toiminnan tutkimiseksi on Ruotsissa tehty useampia kansallisen tason selvityksiä ja yhteistyöprojekteja. Hieno esimerkki yhteistyöstä on kansallinen yhteisluettelo LIBRIS (LIBRary Information System), josta kehittyi alkuvaikeuksien jälkeen useita palveluja tarjoava kansainvälisen luettelon osa (Thomas 2014, 40). Nykyään LIBRIS on monelle kirjastoalan ammattilaiselle päivittäinen työkalu esimerkiksi tiedonhaussa, aineistonhankinnassa ja kaukolainoissa.

Thomas (2014) kertoo korkeakoulukirjastojen ohjaavan roolin nousseen esille 1990-luvun alun korkeakouluselvityksessä. Selvitys suositteli, että kirjastoista tehtäisiin koulutuksellinen resurssi ja että informaation käyttö otettaisiin mukaan korkeakoulutuksen tavoitteisiin. (Thomas 2014, 46.) Tästä eteenpäin kirjaston pedagoginen rooli on vahvistunut alkuperäisten ydintoimintojen, kuten tutkimusresurssien tarjonnan rinnalla.

4.3 Aiempi tutkimus

Tässä luvussa käyn läpi aiempia tutkimuksia, jotka ovat relevantteja tutkimusaiheeni kannalta. Tutkielman keskeisiin käsitteisiin sekä korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyöhön liittyvät tutkimukset esitellään tutkielman tarkoituksen tueksi. Osio luo myös pohjaa seuraavalle Tutkimuksen toteutus -luvulle.

Aiemmat tutkimukset korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyöstä ovat käsitelleet sitä, millä tavoin instituutiot auttavat opiskelijoita tiedonhaussa. Kiinnostus on usein kohdistunut vertailemaan kuinka korkeakoulukirjasto ja kielikeskus työskentelevät omilla tahoillaan, tosin yhteistä tavoitetta kohti. Sen sijaan tutkimukset, joissa kiinnostuksen kohteena on korkeakoulukirjaston ja kielikeskuksen työskentely yhdessä, ovat harvinaisempia.

Olen jakanut tässä luvussa käsittelemäni aiemmat tutkimukset tutkimusaiheen perusteella kolmeen eri ryhmään: Informaatiolukutaitoon, akateemiseen lukutaitoon ja yhteistyöhön korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten välillä. Jako on tehty osittain kahden ensin mainitun käsitteen erottelemiseksi, mutta myös viimeisen osion, yhteistyön esiin nostamiseksi. Käsittelyjärjestys on myös selkeyden vuoksi sama kuin aiemmin tutkielman käsiteluvussa. Varsinkin yhteistyötä tarkastelevassa osiossa olen käyttänyt suurimmaksi osaksi ruotsalaisia lähteitä voidakseni suhteuttaa aiemman tutkimuksen mahdollisimman hyvin omaan, ruotsalaisessa kontekstissa tehtävään tutkimukseeni. Kuten aiemmin mainitsin, ruotsalaisia tutkimuksia on kuitenkin rajoitetusti saatavilla, joten olen käyttänyt lisäksi myös kansainvälisiä lähteitä.

4.3.1 Informaatiolukutaidot

Kahdesta tutkimuksessani esiintyvästä käsitteestä informaatiolukutaidot on hyvin tunnettu tutkimusalue kirjasto- ja informaatiotieteiden alalla. Kuten aiemmin esitin, aiheen tutkimuksessa käytetään nykyään kasvavassa määrin käsitteen monikkomuotoa informaatiolukutaidot. Sisällytän kuitenkin tähän aiemman tutkimuksen katsaukseen myös tutkimuksia, jossa käsitettä on käytetty yksikkömuodossa, koska olen halunnut esitellä myös tutkimuksia, jotka tapahtuvat samankaltaisissa ympäristöissä kuin omani.

Informaatiolukutaidon käsite syntyi 1970-luvulla. Digitalisoinnin myötä kirjastojen työnkuva muuttuu pedagogisempaan suuntaan, jonka vuoksi informaatiolukutaito liittyy siihen yhä tiiviimmin. Samaan aikaan informaatiolukutaidon tutkimuskenttä on vakiintunut. Siten informaatiolukutaidon merkitys kirjastoalalle on vuosien myötä kasvanut. (Sundin & Rivano Eckerdal 2014, 15.)

Ruotsalainen informaatiolukutaitojen tutkimusperinne on vahva. Yksi sitä rakentanut tutkija on Louise Limberg, jonka tutkimukset nojaavat usein vahvasti koulutusnäkökulmaan. Sosiaaliset käytännöt ja kontekstit ovat suuressa roolissa puhuttaessa informaatiolukutaidosta oppimisympäristöissä (Limberg 2013, 68). Limbergin (2013, 75) mukaan on kehitettävä useita erilaisia informaatiolukutaitoja vaihtelevien informaatiokäytänteiden hallintaa varten.

Lundh ja Sundin (2006, 5) ovat vertailleet vastavalmistuneiden opettajien tiedonhakua koulutus- ja ammattiympäristöissä. He löysivät eron ammattiympäristöön siirtyessä, joka johtui paitsi siitä, että oppilaiden informaation tarpeesta tuli opettajien informaation tarvetta määrittävä, ja myös siitä, että opettajien piti sopeutua tiedonhaun, -arvioinnin ja -käytön sääntöihin, jotka olivat osittain heidän opiskeluaikana oppimiensa vastaisia (Lundh & Sundin 2006, 11).

Sundin, Francke ja Limberg (2011, 7) tutkivat yleisesti informaatiokäytäntöjä ja erityisesti luokkien informaation arvioimista kahdessa lukioluokassa. Sundin ja kollegat (2011) nostivat esiin, että keskustelu informaation arvioimiseksi keskittyi vahvasti kontrolliin. Uudet julkaisutavat haastavat tätä kontrollikeskeistä ajattelua ja arviointitapoja tulee siksi muokata (Sundin et al. 2011, 15-16). Esimerkkejä kontrolliin liittyvistä informoinnin arvioimisen välineistä ovat kirjoittajan tausta ja julkaisun mediatyyppi. Jos kirjoittajalla on korkeakoulututkinto tai akateeminen ammatti, oletetaan informaation olevan kolmannen osapuolen tarkastamaa. Tiettyihin medioihin, kuten painettuihin kirjoihin, liittyy myös oletus tiukemmasta julkaisua edeltävästä kontrollista kuin esimerkiksi verkkosivuilla. (Francke et al. 2011, 687.)

4.3.2 Akateeminen lukutaito

Akateemisessa lukutaidossa kirjoittaminen korkeakouluissa nähdään akateemisen merkityksen luojana. Tässä tutkimuksessa näen akateemisen lukutaidon sisältävän tieteellisen luku- ja kirjoitustaidon lisäksi informaation käyttämisen ja arvioinnin taitoja tieteellisessä viestinnässä. Akateeminen lukutaito ei ole yhtä vakiintunut käsite kirjasto- ja informaatiotieteiden kentällä kuin informaatiolukutaidot ja sitä käytetään myös muilla

tutkimusaloilla. Tämän vuoksi olen tarkastellut sekä ruotsalaisia että kansainvälisiä tutkimuksia luodakseni kokonaisvaltaisen kuvan käsitteen sisällöstä.

Södertörnin korkeakoulussa tehtiin akateemiseen lukutaidon teoriaan perustuva projekti, jossa oli mukana sekä kielikeskus, kirjasto että useita oppiaineita. Projektin taustalla oli akateemisen kirjoittamisen haastavuus varsinkin uusille opiskelijoille. Tieteellinen kirjoittaminen nähdään usein erillisenä taitona, jota voidaan soveltaa eri asiayhteyksiin. Projekti tarjosi tähän käsitykseen eri näkökulman, kun sen lähtökohtana käytettiin akateemista lukutaitoa oppiaineiden kontekstissa. (Eklund Heinonen & Sköldvall 2015, 134.) Tällä tavalla pystyttiin luomaan irrallisia kirjoitusharjoituksia merkityksellisempi yhteys, joka teki opetuksen mielekkäämmäksi opiskelijoille. Tällaiset räätälöidyt ratkaisut voivat sekä kehittää akateemista lukutaitoa oppiainekontekstissa että pienentää kuilua opiskelijoiden ja opettajien välillä. (Eklund Heinonen & Sköldvall 2015, 137.)

Lea ja Street (1998) puolestaan lähestyivät opiskelijoiden kirjoitusprosessia identiteetin kautta. Vaatimukset tekstin tuottamiselle säädetään opetussuunnitelmassa, josta opiskelijoiden voi olla vaikeaa tunnistaa itsensä. Kirjoittamisen ongelmat voivat siten johtua siitä, etteivät henkilökunnan odotukset täsmää opiskelijoiden tulkintojen kanssa. (Lea & Street 1998, 159.)

Jacobs (2005, 475) tutki kielikeskusten ohjaajien ja eri tieteenalojen opettajien välisiä keskusteluja heidän suunnitellessaan akateemisen lukutaidon liittämistä opetussuunnitelmaan. Opettajien tulisi ohjata opiskelijoiden kasvavaa osaamista ja jakaa omaa hiljaista osaamistaan, joka on usein yhteydessä käytäntöön. Ohjaajat tukevat näitä opettajille asetettuja tavoitteita, joten opettajat ja ohjaajat voivat tehdä tehokasta yhteistyötä. (Jacobs 2005, 485.)

Lillis (2003, 192) tekee katsauksen akateemiseen kirjoittamiseen korkeakoulukontekstissa Isossa-Britanniassa. Akateeminen lukutaito kriittisenä tutkimuskehyksenä on ollut toimiva, mutta Lillis (2003, 195) ehdottaa kehitettäväksi myös pedagogisempaa lähestymistapaa. Sen sijaan, että opiskelijat saavat teksteistään arvioivaa palautetta, joka kes-

kittyy tekstiin tuotteena, voitaisiin palautteenantoa ohjata keskustelevampaan suuntaan. Tämä palautetapa sisältäisi tekstin tuottamisen prosessin, tekstin merkityksen ja antaisi opiskelijoille kommentointimahdollisuuden. Keskinäistä avoimuutta tulee lisätä, jotta vaikutteita kirjoitusprosessiin voidaan ottaa myös tietyn tieteenalan ulkopuolelta. Myös akateemisen kirjoittamisen sääntöjä voidaan muokata mahdollistamalla uusia tapoja luoda merkityksiä. (Lillis 2003, 204-205.)

Purser, Skillen, Deane, Donohue ja Peake (2008, 1) huomauttavat, että keskustelu akateemisen lukutaidon opetuksesta korkeakoulutasolla on jo vakiintunutta. Akateemisen lukutaidon opetus on tuonut hyviä tuloksia kaikilla tieteenaloilla. Se on sekä parantanut opiskelijoiden tekstien laatua että edistänyt heidän omien tieteenalojensa akateemisen diskurssin oppimista. (Purser et al. 2008, 6.)

Kuten olen aiemmin maininnut, tutkimushypoteesini on, että korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyö rakentuu tällä hetkellä suurelta osin ilmenevien tarpeiden perusteella ja on siten hyvin käytännönläheistä. Vaikka tutkimukseni tarkoitus on tarkastella näitä käytännön yhteistyömuotoja, haluan myös yhdistää tutkimukseni informaatiotieteiden teoriaan. Tutkimusaihettani lähellä olevat aiemmat tutkimukset pohjautuvat usein käsitteisiin informaatiolukutaidot ja akateeminen lukutaito. Siksi tässä tutkimuksessa ne ovat merkityksellisessä roolissa sekä tutkimuksen lähtökohtien kartoittamisessa että tutkimusaineiston analysoinnissa.

4.3.3 Korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyö

Bergenäs, Hallberg, Helg Granbom, Rasmussen ja Zaar (2013) raportoivat Malmön korkeakoulukirjaston ja kielikeskuksen yhteisprojektista *Studenthandledning i frirummet*. Projektin tavoitteena oli tutkia eri ohjausrooleja opiskelijoiden oppimisympäristössä ja sitä, kuinka yhteistyö kirjaston ja kielikeskuksen välillä voisi kehittyä (Bergenäs et al. 2013, 3). Projektin aikana keskittyminen kirjastonhoitajien ja ohjaajien eroihin muuttuikin huomioksi molempien samanlaisesta lähestymistavasta opiskelijoiden kirjoituspro-

sessin tukemisessa (Bergenäs et al. 2013, 16). Erona kirjastonhoitajien ja ohjaajien työskentelyssä on lähtökohta, kirjastonhoitajat työskentelevät informaatiolukutaidon ja ohjaajat kielen pohjalta (Bergenäs et al. 2013, 17).

Ferer (2012) nostaa esiin tavallisimmat tutkimuskirjallisuudessa käsitellyt korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyötavat. Kaksi yleisintä yhteistyömuotoa ovat ohjaajien kouluttaminen informaatiolukutaitoon ja kirjaston resursseihin liittyen sekä työpajat ja tapaamiset opiskelijoiden ja korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten välillä. (Ferer 2012, 552.) Aiemmat tutkimukset suosittelevat yhteistyötä sen muodoista riippumatta, ja usein onkin helpompi aloittaa pienistä yhteistyöprojekteista keräten kokemuksia ja näkokulmia tulevaisuutta varten (Ferer 2012, 555). Sekä kirjasto että kielikeskus ovat tukitoimintoja korkeakoulun tiedekunnille, joka tekee yhteisten tavoitteiden, kuten opiskelijoiden oppimisen tukemisesta luonnollista. (Ferer 2012, 544.)

Cooke ja Bledsoe (2008, 119) käsittelevät ristiriitaa korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten välillä. Näillä kahdella instituutiolla on yleensä yhteiset tavoitteet, joskus jopa yhteiset tilat, mutta käytännössä suhteellisen vähän yhteistyötä. Cooke ja Bledsoe (2008, 120) määrittelivät viisi haastetta, joita sekä kirjastonhoitajat että ohjaajat kohtaavat työssään:

1. Opiskelijoiden ohjaaminen kirjoitusprosessissa.
2. Tehtävänannosta epävarmojen opiskelijoiden auttaminen.
3. Aikapaine.
4. Opiskelijoiden tukeminen ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan.
5. Lähteiden arviointi ja kopioinnin ehkäisy.

Toimivan yhteistyön luomiseksi tarvitaan suunnittelua, aikaa ja vaivaa. Toteutuskeinoiksi ehdotetaan esimerkiksi yhteisiä tapahtumia, opiskelijoille jaettavaa kirjallista materiaalia ja toiminnan markkinointia. (Cooke & Bledsoe 2008, 126-127.)

Foutch (2010, 370) esittelee samoja haasteita yhteistyölle kuin Cooke ja Bledsoe edellä. Nämä haasteet ovat johtaneet siihen, että molemmat instituutiot ovat joutuneet venyt-

tämään rajojaan yhteistyön vuoksi. Foutch on tutkinut yliopiston peruskurssia, jossa lukukausien ajan kirjastonhoitaja ja ohjaaja olivat omilla tahoillaan auttaneet opiskelijoita informaation löytämisessä ja lähteiden käytössä. Kun tämä huomattiin, kirjastonhoitaja alkoi pitää vastaanottoa kielikeskuksen tiloissa, jonne opiskelijoiden oli helppo tulla suoraan ohjaajien luota. Tällä tapaa opiskelijat saivat samalla käyntikerralla apua molemmilta ja kokivat sekä kirjastonhoitajan että ohjaajan tukena akateemisessa kehityksessään. (Foutch 2010, 371-372.)

Aiemmista korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyöstä tehdyistä tutkimuksista nousevat usein esille instituutioiden samankaltaiset tavoitteet opiskelijoiden tukemisessa. Kuitenkin yhteistyö on useimmiten enimmäkseen satunnaista ja projektiluontoista. Kirjastojen ja kielikeskusten työn pohjana ovat eri lähtökohdat, ja opiskelijoiden tukeminen painottuu siten kirjoitusprosessin eri alueille. Tästä huolimatta vaikuttaa siltä, että edellytykset yhteistyölle ovat olemassa.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tämä tutkimus on toteutettu laadullisena tutkimuksena käyttäen tutkimustapana haastatteluja. Haastattelemalla tiettyyn sosiaaliseen ympäristöön kuuluvia yksilöitä saadaan tietoa paitsi kyseisen ympäristön olosuhteista, myös yksilöiden kokemuksista (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2011, 36). Tutkimuskysymyksiin vastatakseni tarvitsen tietoa juuri korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyön olosuhteista kirjastonhoitajien kokemusten kautta. Tutkimustavan valintaa määritti myös tieto siitä, että kielikeskukset ovat varsin nuoria instituutioita, minkä vuoksi määrällistä aineistoa niiden toiminnasta ja sitä kautta yhteistyöstä on saatavilla rajallinen määrä (ks. SOU 2000).

Minulla on henkilökohtainen yhteys tutkimusaiheeseeni, koska olen itse synnyinmaani ulkopuolella opiskellessani saanut ohjausta kielikeskukselta (ks. Dalen 2008, 12). Toisaalta yhteys ei ole haitallisen vahva, sillä lähestyn tutkimusaihetta kirjastotyöntekijän, en opiskelijan näkökulmasta. Ohjausta ei myöskään ole suositeltu minulle korkeakoulukirjaston tai kielikeskuksen toimesta, enkä ole koskaan osallistunut kummankaan yhteisiin aktiviteetteihin. Oma henkilökohtainen kokemukseni on saanut minut kiinnostumaan tutkimusaiheestani. Huomioin parhaani mukaan suhteeni aiheeseen ja ennakkooletukseni aiheesta.

Luvussa 5.1 esittelen haastattelut tutkimusmenetelmänä. Luvussa 5.1.1 kerron haastateltavien valinnasta ja 5.1.2 haastattelujen toteutuksesta. Luku 5.2 esittelee tutkimuskohteeni jaoteltuna 5.2.1 henkilöihin ja 5.2.2 korkeakouluihin. Viimeiseksi luvussa 5.3 kerron tutkimuksessa käytetystä analyysitavasta.

5.1 Haastattelut

Kerätäkseni tutkimukseen tarvittavan aineiston valitsin menetelmäksi haastattelut. Koin haastattelut sopivimmaksi tavaksi kerätä tietoa yksilöiden käytännön kokemuksista yhteistyöhön liittyen. Dalenin (2008, 9) mukaan haastattelut ovat sopiva metodi tutkimuskohteiden omien ajatusten ja kokemusten esiin saamiseksi. Haastattelujen tarkoitus on hankkia kuvailevaa tietoa siitä, miten yksilöt kokevat tässä tapauksessa työelämänsä eri puolet (Dalen 2008, 9). Tämä sopii yhteen tutkielmani tarkoituksen kanssa ja siksi valitsin

tutkimustavaksi haastattelut. Trost (2010, 43-44) vahvistaa myös haastattelut käyttökelpoisena laadullisena välineenä käsityksen muodostamiseen siitä, mitä tutkimuskohteet ajattelevat ja millaisia kokemuksia heillä on.

5.1.1 Haastateltavien valinta

Vertailututkimustani varten olen haastatellut kahta kirjastonhoitajaa kahdelta eri paikkakunnalta Ruotsissa. Koska kyseessä on vertailututkimus, on tutkimukseen valittu vain kaksi korkeakoulupaikkakuntaa. Tutkimuskohteina ovat juuri kirjastonhoitajat paitsi siksi, että tutkielmani lähestyy aihetta heidän näkökulmastaan myös siksi, että uskoin käyttämieni käsitteiden olevien tuttuja kirjastonhoitajille. Käsitteiden aiempi tuntemus helpottaa haastatteluja ja luo vakaamman pohjan tuloksista keskustelulle.

Aloitin tutkimuskohteiden etsimisen tutustumalla korkeakoulujen verkkosivustoihin. Valitsin tietoisesti suuria tai keskisuuria korkeakoulukirjastoja, joille lähetin haastattelupyynnön sähköpostitse (liite 1). Kokorajauksen tein perustuen siihen olettamaan, että suuremmilla korkeakoulukirjastoilla on yleensä vähintään yksi työntekijä, jolla on päävastuu kielikeskusyhteistyöstä. Tämä oletus sai vahvistusta, kun yksi kirjasto kertoi vastauksessaan, ettei heillä ole tällä hetkellä sopivaa henkilöä haastateltavaksi. Lopulta ensimmäinen tutkimuskohteeni oli suuri ja toinen keskisuuri korkeakoulu, joilla oli useita tiedekuntia ja opintosuuntia.

Tutkimukseni edetessä koin tarpeelliseksi tehdä tutkimushenkilöideni kanssa myös jatkohaastattelut. Koska ensimmäisten haastattelujen yhteydessä ei sovittu uusista haastatteluista, kysyin haastateltavieni suostumusta niihin jälleen sähköpostitse (liite 2). Molemmat haastateltavat antoivat suostumuksensa eli yhteensä kummankin tutkimushenkilön kanssa toteutettiin kaksi eri haastattelukertaa. Halusin haastatella sitä työntekijää, jolla oli kirjastossa suurin pedagoginen rooli, ja siksi tarvetta ei ollut muiden saman kirjaston työntekijöiden haastattelemiselle. Arvioin näiltä kahdelta kirjastonhoitajalta saamani aineiston riittäväksi tutkielmani laajuutta ajatellen. Kahden korkeakoulukirjaston valinta tutkimuskohteiksi on myös luonnollinen rajaus vertailututkimuksen luonteen

kannalta. Tukea rajaukselle sain kirjallisuudesta Trostin (2010, 143) muodossa, joka sanoo pienen haastattelumäärän yleensä olevan tämänkaltaiselle tutkimukselle suositeltavaa. Laadullisen tutkimuksen keskiössä on usein yksittäisten tutkimuskohteiden syvällinen analyysi laajan yleistettävyyden sijaan (Vuori [viitattu 09.04.2021]).

Olen tietoisesti valinnut tarkastella tutkimusongelmaani kirjastonäkökulmasta, tarkemmin sanottuna kirjastonhoitajan näkökulmasta. Näkökulman valinnassa on osittain kyse aineiston rajaamisesta ja osittain siitä, että valinta tuntui luonnolliselta informaatiotutkimuksen tieteenalan opinnäytetyölle. Sosiokulttuurinen teoria tukee osaltaan näkökulman valintaa, sillä se liittää yksilöt aina sosiaaliseen kontekstiin. Tässä tapauksessa konteksti on työperusteinen sosiaalinen ympäristö.

5.1.2 Haastattelujen toteutus

Haastattelut toteutettiin kahdessa vaiheessa, keväällä 2016 ja 2017. Ensimmäiset haastattelut tehtiin Skypen kautta, ja toiset paikan päällä korkeakoulukirjastoissa. Molempien haastattelukierroksien kysymykset ovat tämän tutkielman liitteinä. Huhtikuussa 2016 tehdyt haastattelut keskittyivät suurelta osin olemassa oleviin korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten käytännön yhteistyömuotoihin sekä niihin mahdollisuuksiin ja haasteisiin, joita kirjastotyöntekijät näkivät yhteistyön tulevaisuudessa. Haastattelukysymykset olivat suhteellisen lyhyitä (liite 1). Koin lyhyet, suorat kysymykset tehokkaaksi keinoksi yhteistyökäytäntöjen kartoittamiseen. Useilla kysymyksillä pyrin myös varmistamaan, ettei tutkimukselleni tarpeellisia seikkoja jäisi vastausten ulkopuolelle. Kysymykset olivat avoimia, joten haastateltavat saivat vastata niihin parhaaksi katsomallaan tavalla. Toiset haastattelut maaliskuun 2017 aikana keskittyivät enemmän käsitteisiin informaatiolukutaidot ja akateeminen lukutaito sekä niiden merkitykseen yhteistyölle (liite 2). Tällä näkökulmavalinnalla pyrin tuomaan haastatteluihin lisää syvyyttä. Informaatiolukutaitojen ja akateemisen lukutaidon esiin nostaminen haastatteluissa palveli myös tutkimustulosten analysointia käsitteiden kautta. Yritin muotoilla toisen haastattelukierroksen kysymyksistä mahdollisimman avoimia, jotta kirjastonhoitajilla olisi mahdollisuus puhua vapaasti kokemuksistaan. Tällä tavalla pyrin sekä täydentämään edellisellä kerralla saamiani vastauksia että vaikuttamaan mahdollisimman vähän vastauksiin.

Molemmilla haastattelukierroksilla kysyin tarpeen vaatiessa tarkentavia kysymyksiä, jotka eivät sisälly tutkielman liitteenä oleviin kysymysrunkoihin.

Keväällä 2016 otin ensimmäistä kertaa yhteyttä tutkimuskohteisiini lähettämällä sähköpostia valittujen korkeakoulukirjastojen yleisiin sähköpostiosoitteisiin. Viestissä esittelin itseni ja tutkimusaiheeni sekä kysyin, suostuisiko kielikeskusyhteistyön vastuuhenkilö haastateltavaksi. Myöntävän vastauksen saatuani päätimme yhdessä haastatteluajan. Muutamia päiviä ennen haastattelua lähetin lyhyen tiedotteen haastattelun rakenteesta ja haastattelukysymyksien teemoista. Etukäteisinformaation avulla toivoin haastateltavien olevan hyvin orientoituneita haastattelua varten, jonka ajattelin helpottavan itse haastattelutilannetta molemmille osapuolille. Ensimmäinen haastattelu tehtiin puhelimitse ja toinen Skypen kautta ääni- ja videoyhteydellä. Molemmat haastattelut oli alun perin tarkoitus tehdä Skypen välityksellä, mutta teknisten ongelmien vuoksi ensimmäisen osalta jouduttiin turvautumaan varasuunnitelmaan. Molemmat haastattelut kestivät noin 20-30 minuuttia. Olin valmistellut avoimia kysymyksiä, joiden lisäksi esitin jatkokysymyksiä riippuen haastateltavan vastauksista.

Määrittelen tekemäni haastattelut Trostin (2010, 42) mukaan avoimia kysymyksiä sisältäviksi suunnitelluiksi haastatteluiksi. Haastattelut käsittelivät tiettyä aihealuetta, mutta kysymyksiin ei ollut ennalta määrättyjä vastausvaihtoehtoja. Haastattelujen aikana tein hieman tukimuistiinpanoja haastateltavien vastauksista. Nauhoitin haastattelut kokonaan, jotta pystyin kuuntelemaan ja litteroimaan ääniraidan tutkimustuloksiani varten.

Ennen toista haastattelukierrosta keväällä 2017 otin yhteyttä edellisellä kerralla haastattelemiini henkilöihin suoraan sähköpostitse ja kysyin, haluaisivatko he olla mukana myös toisessa tutkimushaastattelussa. Molemmat suostuivat ja sovimme uudet haastatteluajat. Tällä kertaa matkustin kyseisiin korkeakoulukirjastoihin tehdäkseni haastattelut paikan päällä. Erona ensimmäiseen haastattelukierrokseen haastateltavat saivat myös haastattelukysymykset kokonaisuudessaan nähtäviksi etukäteen. Toiveenani tälle haastattelukierrokselle oli saada käyntiin ensimmäistä haastattelukierrosta vapaampaa keskustelua, ja siksi koin, että haastateltavat pystyivät parhaiten valmistautumaan haastatteluun saamalla mahdollisimman paljon etukäteisinformaatiota haastattelusta.

5.2 Tutkimuskohteet

Tässä osiossa esittelen tutkimuskohteeni ensimmäisellä haastattelukierroksella keräämäni aineiston avulla. Aineiston keruun tukena olen myös käyttänyt korkeakoulujen verkkosivustoja. Paikkakuntia, joilla korkeakoulut sijaitsevat ei mainita, sillä esittely keskittyy yhteistyökäytäntöihin. Erottaakseni tutkimuskohteet toisistaan olen kuitenkin nimennyt korkeakoulut, ja sen myötä korkeakoulukirjastoissa työskentelevät kirjastonhoitajat yksinkertaisesti A:ksi ja B:ksi. Näillä nimillä kirjastonhoitajien haastattelut ja korkeakoulujen verkkosivut löytyvät myös lähdeluettelosta. Kuten aiemmin todettu, tulen käyttämään termiä korkeakoulukirjasto riippumatta siitä, onko kyseessä yliopisto- vai korkeakoulukirjasto ja termiä kielikeskus huolimatta siitä, minkä niminen kyseinen akateemisen kirjoittamisen ja puhumisen tukipalveluja tarjoava instituutio kussakin korkeakoulussa on. Tämä valinta perustuu sekä käsitteiden käytön johdonmukaisuuteen että tutkimuskohteiden anonymiteetin säilyttämiseen.

5.2.1 Henkilöt

Tutkimuskohteinani olleet henkilöt ovat työtehtäviensä osalta varsin samankaltaisia. Molemmat työskentelevät kirjastonhoitajina ruotsalaisissa korkeakoulukirjastoissa. Yhteistä oli myös se, että molempien työtehtäviin kuului ainakin jossain määrin yhteistyö kielikeskuksen kanssa. Muita tekijöitä, kuten henkilöiden koulutustaustaa ei oteta huomioon tässä tutkimuksessa. En kuvaile tutkimushenkilöitäni tämän tarkemmin kahdesta syystä. Ensinnäkään en koe, että se on tutkimukseni kannalta hyödyllistä ja toisekseen haluan pitää heidät mahdollisimman anonyymeinä. Henkilöt nähdään sosiokulttuurisessa perspektiivissä instituutionsa edustajina ja laadullinen metodi ei tutki suhdetta muuttujien vaan ihmisten välillä (Trost 2010, 27). Siksi olen ensisijaisesti kiinnostunut siitä kontekstista, missä henkilöt toimivat kuin heistä yksilöinä. Henkilöiden anonymiteetti ei myöskään vaikuta tutkimuksen kirjastoperspektiiviin, sillä he ovat vastanneet tutkimuskysymyksiin työroolissaan kirjastonhoitajina.

Lähdeluettelossa tutkimushenkilöt tullaan mainitsemaan nimillä Kirjastonhoitaja A ja Kirjastonhoitaja B haastattelujärjestyksen mukaisesti. Koska tutkimuksessani käsitellään

instituutioiden yhteistyökäytäntöjä, en näe tarpeelliseksi erotella heitä seuraavassa aliluvun 5.2.2 esittelytekstissä. Sen sijaan analyysiluvussa tulen viittaamaan heihin näillä nimillä.

5.2.2 Korkeakoulut

Ennen haastattelujen toteuttamista tein katsauksen korkeakoulujen verkkosivustoille. Halusin tällä tapaa selvittää ensinnäkin, mihin korkeakoulukirjasto ja kielikeskus sijoittuivat korkeakoulun organisaatiossa. Toiseksi tein katsauksen korkeakoulujen ohjausdokumentteihin tarkastellakseni löytyykö niistä mainintoja kirjaston ja kielikeskuksen yhteistyöstä. Kolmanneksi olin kiinnostunut tarkastelemaan kirjastojen ja kielikeskusten sivustoja nähdäkseni, onko niillä mainintoja tai linkkejä toisistaan. Tämän luvun esittelyteksteissä olen käyttänyt lähteenä paitsi edellä mainittuja verkkosivustoja, myös ensimmäisten haastattelujen aikana tutkimushenkilöiltä saamiani taustatietoja.

Ensimmäinen tutkimuksessani mukana ollut korkeakoulu A on suuri korkeakoulu, jossa kielikeskus on organisatorisesti sijoitettu humanististen ja yhteiskuntatieteiden alle. Kirjaston toiminta perustuu korkeakoulun yleisiin ohjausdokumentteihin, jotka ovat hyvin laajoja. Kirjastolla on myös omia ohjausdokumentteja, joissa mainitaan korkeakoulun sisäinen yhteistyö opiskelijoiden ja tutkijoiden kesken. Kielikeskuksen kanssa tehtävää yhteistyötä ei kuitenkaan näissä dokumenteissa mainita. Juuri haastatteluhetkellä kirjastossa oli käynnissä kokonaisvaltainen uudelleenorganisointi, jossa sekä henkilökuntaa, työtehtäviä että taloudellisia resursseja muokattiin eri osastojen välillä.

Korkeakoulu A:ssa sekä kirjaston että kielikeskuksen verkkosivustolla oli osio, joka oli nimeltään "*Kirjoitusapua- tai vinkkejä*". Kirjoitusapusivun sisältö erosi jonkin verran näiden kahden instituution välillä. Kirjasto keskittyi kirjoitusapusivullaan tiedonhakuun, lähdeviitteisiin ja julkaisuihin. Kielikeskuksen informaatio taas oli suuntautunut enemmän itse kirjoitusprosessiin, kieleen ja rakenteeseen. Tämä täsmää varsin hyvin kummankin toimijan tehtävien kanssa. Kielikeskuksen kirjoitusapusivut olivat kirjastoa laa-

jemmat, mikä on luonnollista instituutioiden tarkoitusta ajatellen. Kielikeskus myös linkitti sivuiltaan kirjaston sivuille. Linkki koski lähteiden ja viittausohjelmien käytön opetusta. (Korkeakoulu A:n verkkosivusto.)

Korkeakoulu B on pieni, suurempaan korkeakouluun kuuluva kampus, jonka pääkampus sijaitsee toisella paikkakunnalla. Korkeakoulukirjaston ja kielikeskuksen yhteistyöstä ei ole olemassa ohjausdokumentteja. Kirjasto on oma yksikkönsä ja kielikeskus kuuluu hallinnollisesti yhteiskuntatieteelliseen tiedekuntaan. Ohjausdokumenttien puutteen vuoksi yhteistyö on pitkälti riippuvaista molempien tahojen henkilökunnasta. Koska instituutiot kuuluvat eri hallinnonalojen alle, ei niillä ole myöskään yhteistä työryhmää, joka koordinoisi yhteistyötoimintaa. Tästä huolimatta kirjasto ja kielikeskus ovat tehneet yhteistyötä jo yli kymmenen vuoden ajan.

Korkeakoulu B:n kirjaston verkkosivusto keskittyi enemmän informoimaan kirjaston järjestämästä koulutuksesta kuin antamaan konkreettisia vinkkejä kirjoittamisen tueksi. Eniten tietoa löytyi lähteiden käsittelystä ja siihen tarkoitetuista ohjelmista. Kielikeskuksen sivut puolestaan olivat hyvin suppeat, ja niissä esiteltiin vain kielikeskuksen tehtävä ja palvelut. (Korkeakoulu B:n verkkosivusto.)

5.3 Analyysitapa

Olen valinnut tutkimusaineistoni analyysitavaksi vertailevan tutkimuksen voidakseni selittää tutkimuksen kohteena olevien korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyömuotoja niin kattavasti kuin mahdollista (ks. Melin 2005, 54). Kuten sanottua, korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyöstä on aiemmin tehty varsin vähän tutkimuksia. Tavoitteenani oli siksi tarkastella yhteistyötä pienessä määrässä korkeakouluja ja pyrkiä näin luomaan kiinnostusta jatkotutkimuksille. Tutkimuskohteiden pieni määrä ja tutkimusongelman käytännön painotus puolsivat laadullisen tutkimusmenetelmän valintaa. Aineiston keräämisen tavoite oli saada mahdollisimman perusteellinen kuva yhteistyöstä, joten aineistossa tärkeämpää oli sen tutkimustehtävää palveleva sisältö kuin koko (ks. Vilkka 2015, 129).

Tutkimukseni on laadullinen vertaileva tapaustutkimus, sillä se tarkastelee useaa tekijää kahden tapauksen, tässä tutkimuksessa siis kahden korkeakoulukirjasto ja kielikeskus -parin välillä. Koska ohjausdokumentteja tai vastaavaa ylhäältä päin tulevaa määrittelyä yhteistyölle ei ole, voi tutkimieni tapausten olettaa olevan uniikkeja. Tarkastelen tutkimuksessani tapausten ominaisuuksia, yhtäläisyyksiä ja eroja. (ks. Melin 2005, 58.)

Tutkimukseni ottaa vaikutteita myös laadullisesta sisällönanalyysista. Vilkka (2015, 163, 170) esittelee Tuomen ja Sarajärven määrittelyjä eri sisällönanalyysin tyypeistä. Analyysitavastani löytyy aineistolähtöisen sisällönanalyysitavan elementtejä, sillä olen tiivistänyt tutkimusaineistoani ja ryhmitellyt sitä tutkimuskysymysten avulla. Tutkimustuloksillani pyrin tulkitsemaan merkityksiä. (ks. Vilkka 2015, 163-164.) Vaikutteita on myös teorialähtöisestä sisällönanalyysistä, sillä tutkimukseni pohjautuu sosiokulttuuriseen teoriaan ja aiempiin tutkimuksiin aiheesta (ks. Vilkka 2015, 170).

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa analysoin keräämäni tutkimusaineiston ja esittelen tutkimustulokset, jotka rakentuivat aineiston analyysiprosessissa. Analyysin mukana kulkevat paitsi sosiokulttuurinen teoriaperspektiivi, myös käsitteet informaatiolukutaidot ja akateeminen lukutaito. Pyrin näin liittämään tutkimustulokseni informaatiotieteiden kontekstiin.

Koulukirjastojen ja peruskoulujen yhteistyöstä on tehty useita tutkimuksia, esimerkiksi Sandbergin (2014) *Avstånd och användning: en jämförande studie av lärares användning av skolbibliotek*. Koska opiskelijoihin kohdistetut vaatimukset kasvavat koulutusasteittain, ei näitä tutkimuksia pystytä suoraan soveltamaan korkeakoulutasolle. Luku- ja kirjoitustaidon sekä tiedonhankinnan taitojen tulee olla korkealla tasolla, jotta opiskelijat selviytyvät korkeakouluopinnoistaan. Uutta akateemisen lukutaidon osaamista tarvitaan tieteellisellä kentällä navigoimiseen.

Kuten aiemmin esitetty, olen tätä tutkimusta varten haastatellut kahta eri kirjastonhoitajaa kahdessa eri ruotsalaisessa korkeakoulukirjastossa. Seuraavaksi teen analyysin tiedoista, joita sain haastattelujen aikana. Olen jaotellut analyysin tutkimuskysymysteni mukaan. Käyn läpi yhden kysymyksen kerrallaan ja lopuksi koostan tulokset. Luvussa 6.1 analysoin korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten olemassa olevaa yhteistyötä ja luvussa 6.2 tavoitteita tutkimuskysymysteni mukaisesti. Analyysin lopuksi pohdin yhteistyötä sosiokulttuurisen perspektiivin ja teoreettisten käsitteideni avulla luvussa 6.3. Luvussa 6.4 teen vertailun kahden tutkimuskohteenani olevan korkeakoulun välillä ja viimeisenä luvussa 6.5 puntaroin tutkimuksen luotettavuutta ja ehdotan jatkotutkimusaiheita.

6.1 Olemassa oleva yhteistyö

Miten tutkimuskohteiden korkeakoulukirjastot ja kielikeskukset tekevät yhteistyötä? Millainen työnjako instituutioiden kesken on? Mitä yhtäläisyyksiä ja eroja tutkimuskohteiden yhteistyömuodoista löytyy?

Kirjastonhoitaja A kertoi heidän korkeakoulukirjastonsa tehneen vuonna 2016 yhteistyötä kielikeskuksen kanssa kerran vuodessa järjestettävässä teemaillassa. Tapahtumassa keskityttiin tieteellisten tutkielmien kirjoittamiseen. Ohjelmaan kuului kirjaston osalta luentoja tiedonhausta korkeakouluopintojen jälkeen, lähteiden käytöstä ja opiskelua helpottavista sovelluksista. Kielikeskus puolestaan tarjosi drop-in -kirjoitusapua. Tämä teemailta oli korkeakoulukirjaston ja kielikeskuksen pääasiallinen yhteistyömuoto. Enemmän taustalla tapahtuvaa yhteistyötä tehtiin kokouksissa, joissa keskusteltiin siitä, miten opiskelijoita, joilla oli toimintakyvyn variaatioita, voitaisiin tukea parhaiten. Kirjasto kutsui myös kielikeskuksen ohjaajia vierailemaan omille opiskelutekniikoita käsitteleville kursseilleen ja näin täydentämään kyseisten kurssien opetusta. Kirjastonhoitaja A nosti lisäksi esille yhtenä yhteistyömuotona opiskelijoiden ohjaamisen kielikeskukselle. Näin saatettiin tehdä, jos kirjastoon tuli esimerkiksi tiedonhakuopastukseen opiskelijoita, jotka tarvitsivat kirjoittamiseensa kielikeskuksen palveluihin kuuluvaa apua.

> "Så ibland kommer studenterna -- vill ha så mycket hjälp med allt runtomkring, skrivande och texter och hur man ska lägga upp allting. Då brukar vi hänvisa -- till språkverkstan."
>
> Kirjastonhoitaja A, haastattelu 1.

Kirjastonhoitaja B kertoi haastatteluhetkellä vuonna 2016 korkeakoulukirjaston ja kielikeskuksen yhteistyömuotona olevan opiskelijoille suunnattu teemailta. Ajankohta oli lukuvuoden loppupuolella, koska tuolloin monet opiskelijat tarvitsevat apua saadakseen tehtävänsä valmiiksi. Kirjasto tarjosi illan aikana lähdeneuvontaa ja tiedonhakuapua. Kielikeskus puolestaan piti omaa neuvontapistettään ja toteutti luennon tiivistelmän kirjoittamisesta. Kolmantena osallistujana oli korkeakoulun IT-tuki, joka opasti tekstinkäsittely- ja taulukointiohjelman käyttöä. Toinen suurempi yhteistyössä toteutettu tapahtuma oli syyslukukauden alussa kirjastossa järjestettävä avoimien ovien päivä, johon kirjasto, kielikeskus, opiskelijoiden terveyspalvelut ja it-tuki osallistuvat. Avoimien ovien päivässä uudet opiskelijat pääsivät siten tutustumaan kaikkiin opiskelijoiden tukipalveluihin samalla kertaa. Yhteistyötä tehtiin myös yhteisten kurssien muodossa. Eräässä tiedekunnassa kirjasto ja kielikeskus olivat mukana tieteen teoriaan liittyvällä kurssilla, josta sai myös opintopisteitä. Kielikeskus vastasi tuolloin tieteellisiin teksteihin liittyvistä

kielellisistä asioista ja kirjasto puolestaan opetti lähteiden käsittelyä. Kielikeskuksella oli lisäksi oma tieteellisen kirjoittamisen kurssi, johon kirjasto osallistui.

Teemailta toteutettiin drop-in -periaatteella, joka vaikutti olevan ajanvarausta parempi tapa tavoittaa laaja joukko opiskelijoita. Kysyntä illalle vaikutti suurelta verraten toiseen samankaltaiseen tapahtumaan, avointen ovien päivään lukukauden alussa. Todennäköisesti opiskelijat tuntevat suurempaa tarvetta tuelle lukukauden lopussa, jolloin tehtävät tulee palauttaa. Tämä selittää drop-in –illan suurempaa suosiota, kun tarve kirjaston ja kielikeskusten palveluille kasvaa lukukauden loppua kohden.

Korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyössä järjestämät aktiviteetit olivat hyvin samankaltaisia molemmissa korkeakouluissa. Suurimpana yhteistyömuotona oli molemmissa korkeakouluissa tutkielmajakson aikana lukuvuoden lopussa järjestettävä kirjoittamisen tukipalveluja tarjoava ilta. Työnjako näissä illoissa oli hyvin samankaltainen: Opiskelijat saivat apua kielikeskukselta tekstiensä oikolukemiseen ja kirjastolta lähteiden käsittelyyn. Tapahtumat sisälsivät sekä drop-in –neuvontaa että kirjoittamiseen liittyviä luentoja. Korkeakoulu B:ssä mukana oli myös IT-tuki. Korkeakoulu B oli järjestämässä lukuvuoden aikana myös toista suurta tapahtumaa: Avointen ovien päivää uusille opiskelijoille. He osallistuivat myös korkeakoulun opetukseen yhdessä kielikeskuksen kanssa kahdella eri kurssilla. Yhteistyön määrä oli siis korkeakoulussa B hieman suurempi kuin korkeakoulussa A. Haastatteluaineistosta ilmi käyvää määrällistä eroa selittänee ainakin kaksi asiaa: Ensinnäkin kirjastonhoitaja B kertoi kirjaston ja kielikeskuksen tehneen yhteistyötä noin kymmenen vuoden ajan, mikä on kielikeskusten olemassaoloa ajatellen varsin pitkä aika. Vuosien aikana yhteistyömuodot ovat sekä hioutuneet että kirjastonhoitajat jaohjaajat oppineet tuntemaan toisensa. Toisena vaikuttavana tekijänä on ollut korkeakoulukampuksen B pienempi fyysinen koko, joka tekee kontaktin kirjastonhoitajien ja ohjaajien välillä mutkattomammaksi, kun he törmäävät toisiinsa liikkuessaan samoissa tiloissa.

> "-- då blir det närmare människor, man springer på varandra på ett annat sätt. Så på det sättet får vi tag på varandra."
>
> Kirjastonhoitaja B, haastattelu 2.

Kirjastolla ja kielikeskuksella vaikutti olevan sanaton sopimus työnjaosta. Kirjastossa ollaan asiantuntijoita tiedonhaussa ja -käytössä, kun taas kielikeskus hoitaa itse kirjoittamiseen ja kieleen liittyvät asiat. Kirjastonhoitaja B kertoi, ettei käytännön työnjaosta juurikaan ole keskusteltu, mutta se oli helppo ja nopea tehdä, ja tuntui luonnolliselta. Tämä työnjako on käytössä myös kirjaston ja kielikeskuksen yhdessä vetämillä kursseilla. Molemmat kirjastonhoitajat mainitsevat lähteiden käsittelyn yleisimpänä alueena, jossa instituutioiden tehtävät menevät päällekkäin. Kirjastonhoitaja B:n mukaan lähteiden käsittelyä lähestytään kuitenkin eri näkökulmista, kirjasto käytännöllisemmästä ja kielikeskus teoreettisemmasta. Korkeakoulu B:ssä instituutiot tekevät yhteistyötä sekä kielikeskuksen omalla, opintopisteitä kerryttävällä, kurssilla että tiedekunnan teoriakurssilla. Työnjako on sama molemmilla kursseilla, kielikeskuksen ohjaaja kertoo kirjoittamiseen ja tekstin työstämiseen liittyvistä asioista ja kirjastonhoitaja opastaa lähteiden arvioinnissa, käytössä sekä tiedonhaussa.

Vaikuttaa siltä, että korkeakoulukirjastoilla ja kielikeskuksilla on molemmilla hyvin selkeä kuva omasta tehtävästään ja tarkoituksestaan, ja siksi työnjaosta yhteistyöprojekteissa ei juurikaan tarvitse keskustella. Tätä käsitystä vahvistaa myös kirjastonhoitaja A:n maininta siitä, miten kirjastosta tarvittaessa ohjataan opiskelijoita kielikeskuksen palvelujen käyttäjiksi.

Korkeakoulukirjasto ja kielikeskus ovat olemassa niin opiskelijoita kuin korkeakoulun henkilökuntaa varten, mutta useimmat yhteistyömuodot olivat suunnattu opiskelijoille tai tohtorikoulutettaville. Henkilökunnalle kohdistetut tapahtumat olivat harvinaisempia.

6.2 Yhteistyön tavoitteet

Mitä on yhteistyön perustana? Millaisena kirjastonhoitajat näkevät yhteistyön tulevaisuudessa? Mitä esteitä yhteistyölle on?

Molemmat kirjastonhoitajat nostivat haastattelujen aikana useaan kertaan esille yhteistyön opiskelijalähtöisyyden. Kirjastonhoitaja A kertoi kirjaston ja kielikeskuksen yrittä-

vän löytää alueita, joilla molemmat pystyvät täyttämään tehtävänsä opiskelijoiden tukemiseksi. Yhteistyölle nähtiin selkeä tarve ja sen toteuttamiseksi pyrittiin kehittämään kokonaisvaltaisia ratkaisuja, jotta opiskelijat saisivat tarvitsemansa avun yhdellä kerralla.

> "Så jag tror att det där behoven är där vi ser en användargrupp som behöver båda, som man kan kombinera samtidigt. Så blir det mer som ett helhetskoncept, i stället för att de skulle först behöva gå till språkverkstan och sen biblioteket så försöker vi hitta områden där vi har gemensamt."
>
> Kirjastonhoitaja A, haastattelu 2.

Kurssimuotoisen yhteistyön perustana olivat kirjastonhoitaja B:n mukaan korkeakouluopettajien tilaukset. Opettajat ottivat yhteyttä kielikeskukseen ja toivoivat kursseilleen tietynlaista sisältöä. Kirjaston ja kielikeskuksen yhteistyössä vetämille kursseille kielikeskus oli kutsunut kirjaston mukaan, koska he kokivat kirjaston olevan parempi tuottamaan tiettyä kurssin tavoitteen mukaista sisältöä, kuten esimerkiksi tiedonhakuun liittyvää opetusta.

Lähtökohta yhteistyölle oli siis molemmissa korkeakouluissa sama, opiskelijoiden tukeminen. Tämä tekee korkeakoulukirjaston ja kielikeskuksen yhteistyöstä luontevaa. Tämä havainto on samankaltainen kuin luvussa 4.3.3 esitellyissä aiemmissa tutkimuksissa korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyöstä. Vaikka instituutioiden opiskelijoiden käyttöön tarjoamat välineet ovat erilaisia, tuo yhteinen tavoite yhteistyöhön eheyttä. Yhteistyötapahtumissa, kuten korkeakoulu A:n teemaillassa voitiin myös auttaa opiskelijoita erottamaan paremmin kirjaston ja kielikeskuksen toimintoja, kun niitä esiteltiin samanaikaisesti.

Kirjastonhoitajat näkivät enemmän yhteistyömahdollisuuksia tulevaisuudessa, kun he saivat visioida yhteistyötä ottamatta huomioon todellisia resursseja. Tuolloin toiveet tulevaisuudesta olivat hyvin samankaltaisia. Kirjastonhoitaja A järjestäisi kaikille opiskelijoille opintojen alussa perehdytyskurssin, joka sisältäisi esimerkiksi kielellisten seikkojen,

lähdekritiikin ja tiedonhaun opetusta. Näin opiskelijoiden tieteellisen kirjoittamisen prosessiin pystyttäisiin vaikuttamaan jo opintojen varhaisessa vaiheessa ja siten paremmin turvaamaan heidän selviämistään opinnoista.

> "-- tror jag vi skulle kunna hitta gemensamma program, ett helhetskoncept, prata om det här med vetenskapligt skrivande i början av studierna, att man får lära sig det hur språket ska vara men också hur det handlar om källkritik och hur man liksom söker forskning. --. Det är en möjlig framtidssamarbete där man verkligen skulle kunna nå ut till många fler och liksom förebygga många av de frågor vi får."
>
> Kirjastonhoitaja A, haastattelu 1.

Jos resurssit olisivat rajattomat, kirjastonhoitaja B pyrkisi olemaan mukana kaikissa korkeakoulun tutkinto-ohjelmissa, jotta opiskelijoiden ajattelua pystyttäisiin ohjaamaan jo aikaisessa vaiheessa akateemiseen suuntaan. Opintojen loppupuolella tiedon käsittelyn tapoja on vaikea muuttaa, ja opiskelijat tarvitsevat usein runsaasti apua ja ohjausta tutkielman kirjoittamiseen, varsinkin jos he eivät ole kirjoittaneet paljon aikaisemmin.

> "Det är det det handlar om, annars fortsätter man som man gjort på högstadiet och gymnasiet i sin informationshantering. Utan man måste lära sig ett nytt sätt att hantera det och det gör man inte sista terminen till examensarbetet eller c-uppsats utan det gör man tidigt."
>
> Kirjastonhoitaja B, haastattelu 1.

Toinen tulevaisuuden toive olisi pystyä tarjoamaan kielikeskuksen palveluita kirjaston tiloissa drop-in -periaatteella tiettyinä päivinä ja aikoina. Molemmat kirjastonhoitajat kertoivat, että tällaisesta yhteistyöstä on käyty jo keskustelua, mutta varmoja suunnitelmia ei vielä ole olemassa. Jos opiskelijat tietäisivät, että kielikeskuksen ohjaajat päivystävät kirjastossa tiettynä aikana, voisivat he helposti pistäytyä tarkistuttamassa lyhyitä tekstejä tai kysymässä neuvoja tekstin rakenteeseen liittyen.

Kielikeskuksen ohjaaja oli aiemmin päivystänyt korkeakoulukirjastossa B satunnaisesti, mutta tällaista päivystystä ei kirjastonhoitaja B:n kertoman mukaan koettu tarpeeksi tehokkaaksi tavaksi tavoittaa opiskelijoita, ja ennalta määrättyjen aikojen toivottiin helpottavan palvelun löytämistä opiskelijoille.

Suurimmaksi esteeksi yhteistyölle kirjastonhoitaja A näki henkilöstöpulan. Opiskelijamäärän kasvaessa myös kielikeskuksen palvelujen kysyntä oli kasvanut suuresti, mutta heidän resurssinsa eivät olleet kasvaneet kysynnän mukana. Kirjastossa oli haastatteluhetkellä käynnissä uudelleenorganisointi, jonka jälkeinen työnjako ei ollut vielä valmis. Kuitenkin tiedossa oli jo, että uudelleenorganisoinnin tuloksena kirjaston henkilöstöresurssi tuli pienenemään. Luonnollisesti työtehtävien painotus siirtyi silloin oman organisaation sisälle, ja ulkopuolisiin, kuten kielikeskuksen kanssa tehtäviin yhteistyöprojekteihin oli haastavampi löytää aikaa.

Myös kirjastonhoitaja B nosti esiin resurssipulan yhteistyötä estävänä seikkana. Juuri haastatteluhetkellä aika oli ensisijaisesti huolenaiheena oleva resurssi, mutta tulevaisuudessa esteenä voi myös olla se, että kirjaston ja kielikeskuksen taloudellinen tilanne huononee, jolloin resurssit eivät enää riitä yhteistyötapahtumien järjestämiseen. Vaikka tapahtumat tuottavat positiivisia, ennakoivia ja säästäviä vaikutuksia sekä kirjastolle että kielikeskukselle, on molempien instituutioiden resurssien pienentyessä helpompi tehdä töitä vain oman organisaationsa sisällä. Yhteistyön jatkumisen edellytyksenä olivat siis vähintään nykyiset resurssit.

> "Och så att skulle vi få krympta resurser på biblioteket, ja då skulle vi kanske inte satsa på de här sakerna längre."
>
> Kirjastonhoitaja B, haastattelu 1.

Virallisten yhteistyötä säätelevien ohjausdokumenttien puuttumisesta johtuen korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyö on hyvin henkilösidonnaista ja siten haavoittuvaista. Tätä seikkaa molemmat kirjastonhoitajat painottivat useaan otteeseen haastattelujen aikana. Henkilökunnan vaihtuminen on siis aina riski yhteistyön jatkumiselle. Kuitenkin molemmissa korkeakouluissa yhteistyövastuuta on jaettu useamman henkilön kesken, joten on epätodennäköistä, että kaikki vaihtuisivat samaan aikaan kuten kirjastonhoitaja B huomautti. Kuitenkaan yhteistä työryhmää, jossa olisi sekä kirjaston että kielikeskuksen henkilökuntaa, ei ole kummassakaan korkeakoulussa, vaan henkilöt työskentelevät omien projektiensa parissa. Tämän vuoksi tiedonsiirrossa henkilöiden välillä

voi helposti tulla puutteita ja tietty yhteistyömuoto vaarantua, jos siitä vastannut kirjastonhoitaja esimerkiksi vaihtaa työpaikkaa.

> "Frånvaron av styrdokument gör ju att det är ju känsligt om det är så att personalen på nåt ställe byts ut, då kanske man inte längre har kontakt."
>
> Kirjastonhoitaja B, haastattelu 1.

Toisaalta sekä kirjasto että kielikeskus tekevät mielellään yhteistyötä toistensa kanssa, mikä luo yhteistyölle myönteisen perustan. Kirjastonhoitaja A nosti esiin, että opiskelijat vaikuttavat myös olevan tietoisia palveluista, joita korkeakoulukirjasto ja kielikeskus tarjoavat. Opiskelijat pitävät molempia helposti lähestyttävinä instituutioina.

Kokonaisuudessaan kirjastolla ja kielikeskuksella oli toimiva ja molemmin puolin arvostettu kontakti, ja kirjastonhoitajien ja ohjaajien keskinäisiä välejä kuvailtiin hyviksi. Kirjasto ja kielikeskus eivät kummassakaan korkeakoulussa kuuluneet hallinnollisesti samaan korkeakoulun osaan, vaan kirjastot olivat oma organisaationsa, kun taas kielikeskukset kuuluivat tiedekuntiin. Siten yhteistyötä tehdään aina oman organisaation ulkopuolella. Tämän vuoksi instituutioiden ja niiden työntekijöiden väliset hyvät suhteet olivat yhteistyön kannalta arvokkaita. Kirjastonhoitaja B nosti esiin myös mahdollisuuden kielikeskuksen keskittämiseen omaksi organisaatiokseen kuten kirjaston, koska kielikeskuksen tarkoitus oli yhtä lailla kuin kirjaston olla opiskelijoiden tukitoiminto.

6.3 Pohdinta

Korkeakoulujen verkkosivustot antoivat mielestäni havainnollisen kuvan korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyön hallinnollisesta pohjasta. Yhteensä neljän instituution, kahden korkeakoulukirjaston ja kahden kielikeskuksen, sivustoilta löytyi vain yksi linkitys sivujen välillä. Tämäkään linkki ei ollut erityisen helposti löydettävissä, vaan se oli vinkkilistassa oleva maininta kirjaston järjestämästä lähteidenkäsittelykurssista. Tämä kertoo kirjaston ja kielikeskuksen erillisyydestä korkeakoulun organisaatiossa.

Sosiokulttuurisesta perspektiivistä ajateltuna tutkimuksen kohteina olevissa instituutioissa käytettiin yhteistyön toteutukseen hieman eri välineitä eri tapahtumissa. Teemail-

lassa kirjasto tarjosi tiedonhankinta-apua ja kielikeskus tekstien kielenhuollollista läpikäyntiä. Opiskelutekniikkakursseilla taas kirjasto neuvoo tiedonhaun aloittamiseen liittyvät asiat ja kielikeskus opastaa eri opiskelukäytäntöjä. Tässä yhteydessä voidaan myös nähdä välineitä ikään kuin seuraavalla tasolla, opiskelijat oppivat käyttämään niitä itsenäisesti kirjaston ja kielikeskuksen avulla. Esimerkkejä näistä välineistä ovat tietokannat ja tekstinkäsittelyohjelmat.

Yhteistyön kontekstit ovat tapahtumissa hyvin erilaiset: Teemailta on suunnattu opintojensa loppuvaiheessa oleville opiskelijoille, jotta he pystyisivät saattamaan tutkielmansa loppuun. Kursseilla pyritään puolestaan tavoittamaan opiskelijat jo opintojensa alussa, jotta he saisivat hyvän pohjan korkeakouluopintoihinsa. Kirjastonhoitaja A puhui myös yhteistyön keskiössä usein olevien tekstien kontekstiriippuvuudesta ja nosti tärkeäksi tavoitteeksi erilaisten tekstityyppien ymmärtämisen.

> "Sen så kan man ju liksom, beroende på i vilka miljöer eller vilket sammanhang som man hanterar information så ser det olika ut. Det behöver ju inte handla om akademiska texter eller vetenskapliga texter, men jag tror att du måste ha en förståelse, eller en grundläggande förståelse, för olika typer av texter."
>
> Kirjastonhoitaja A, haastattelu 2.

Korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyöstä voidaan tunnistaa elementtejä jokaisesta Säljön (2010, 155) esittelemästä oppimisprosessista. Kurssimuotoinen opetus on kommunikatiivista oppimista, kun taas yksilöohjauksessa voi olla piirteitä sekä kielellisestä että kirjallisesta oppimisesta (ks. Säljö 2010, 155). Yhteistyömuodot keskittyvät suurelta osin opetukseen, jossa kirjastonhoitaja tai ohjaaja välittää osaamista joko yhdelle opiskelijalle tai suuremmalle ryhmälle.

Informaatiolukutaitojen käsitteen laajuus näkyi hyvin selkeästi kirjastonhoitajien pohdinnoissa. Kirjastonhoitaja A mainitsi erilaisissa informaatioympäristöissä liikkumisen sekä tiedon käsittelyn ja käytön eri tavoilla. Kirjastonhoitaja B puolestaan puhui informaatiolukutaidoista tiedontarpeen kautta, kykynä tunnistaa, selvittää ja täyttää tiedontarve. Käytännössä tämä tarkoittaa, että opiskelija tietää miten ja kuinka tietoa etsitään ja osaa arvioida vähintään sen, milloin tiedontarve on täytetty. Usein opiskelijat antavat

ajan määrittää tiedonhankintansa päättymisen sen sijaan, että he olisivat arvioineet löytäneensä tarpeeksi tietoa.

> "Förmågan att veta att man har behov av information, det är absolut grundläggande, men sen också då att kunna och vilja att ta reda på lösningarna, täcka behoven."
>
> Kirjastonhoitaja B, haastattelu 2.

Akateemisen lukutaidon käsitteestä suhteessa informaatiolukutaitoihin kirjastonhoitajilla oli kaksi päinvastaista näkemystä. Kirjastonhoitaja A käsitti akateemisen lukutaidon sisältyvän informaatiolukutaitoihin, kun taas kirjastonhoitaja B sanoi informaatiolukutaitojen sisältyvän akateemiseen lukutaitoon. Käsitettä kuvailemaan heillä oli kuitenkin hyvin samankaltaisia ajatuksia. Kirjastonhoitaja B kuvaili akateemiseen lukutaitoon kuuluvan informaatiolukutaitojen lisäksi akateemisten tekstien käsittelyn ja rakentamisen, sekä taidon omaksua ja itse tuottaa tekstejä tarpeellisia välineitä käyttäen. Kirjastonhoitaja A nosti esiin paitsi lukemisen ja tekstin ymmärtämisen akateemisella tasolla, myös tekstin arvioimisen ja oman akateemisen tekstin tuottamisen taidot.

> "Man kan ta in den, man kan på nåt vis också hantera den genom att bedöma också vilken nivå den befinner sig. -- och att sen också kunna liksom utifrån den texten man läser också kunna skriva en text på liksom akademisk nivå --."
>
> Kirjastonhoitaja A, haastattelu 2.

Kirjastonhoitajat kokivat informaatiolukutaitojen ja akateemisen lukutaidon käsitteiden näkyvän kielikeskuksen kanssa tehtävässä yhteistyössä. Käsitteitä lausutaan harvoin ääneen, ja yhteistyön suunnittelu pohjautuu enemmän (opiskelijoiden) käytännön tarpeisiin kuin teoriaan. Käsitteet tunnistetaan kuitenkin vahvasti läsnä oleviksi työn taustalla, ja kun kirjastonhoitajat pohtivat yhteistyön tavoitteita teoreettiselta kannalta, oli informaatiolukutaitojen ja akateemisen lukutaitojen oppiminen se lopullinen tavoite, johon yhteistyö eri välinein tähtää.

> “Målet är ju ändå att få studenterna att både språkligt och i informationssökande bli självgående och kunna hantera sin verklighet på ett mycket bättre sätt.”
>
> Kirjastonhoitaja B, haastattelu 2.

Opiskelijoiden kanssa kommunikoitaessa kirjastonhoitajat eivät juurikaan käytä käsitteitä informaatiolukutaidot ja akateeminen lukutaito. Molemmat kirjastonhoitajat ovat kokeilleet eri tapoja tuoda informaatiolukutaitojen käsitettä osaksi opetusta. Kirjastonhoitaja A kertoi aloittaneensa kirjaston opetuksessaan suoraan informaatiolukutaitojen käsitteestä kertomalla mitä se on. Toisena lähestymistapana itse käsitettä ei opetuksessa mainittu lainkaan, vaan sen sijaan pyritty välittämään käsitteen sisältö käytännön ja esimerkkien kautta. Kirjastonhoitaja B totesi, että käsitteiden teoretisoinnin kannattavuus riippuu opetuksen kohteena olevasta opiskelijaryhmästä. Kirjastonhoitaja B:n mukaan käytäntöön painottuvien, kuten tekniikan ja luonnontieteen, alojen opiskelijoiden on parempi lähestyä käsitteitä toiminnan kautta. Teoreettisempien alojen opiskelijat taas voivat lähestyä käsitteitä myös teorian kautta, sillä he ovat opinnoissaan yleisesti tottuneet käyttämään eri teorioita ja metodeja. Kirjastonhoitaja B kuitenkin huomautti, että usein kirjaston kohtaamilla opiskelijoilla on hyvin konkreettisia kysymyksiä, esimerkiksi siitä kuinka he löytävät tieteellisiä artikkeleita. Opiskelijoiden kannalta on silloin tärkeämpää auttaa heitä löytämään vastauksia kysymyksiinsä kuin teoretisoida prosessia vastausten takana.

6.4 Vertailu

Tässä aliluvussa erittelen tutkimukseni tuloksia ja vertailen korkeakoulukirjaston ja kielikeskuksen yhteistyötä tutkimuskohteinani olleissa korkeakouluissa. Koska tutkimukseni painotus on käytännönläheinen, teen vertailua olemassa olevien eri yhteistyömuotojen kautta. Lopuksi koostan tutkimustuloksista ilmi käyneet erot ja yhtäläisyydet.

Molemmat korkeakoulukirjastot tekivät yhteistyötä kielikeskusten kanssa lukuvuoden loppuun sijoittuvassa teemaillassa. Aloite teemaillan järjestämiseen oli molemmissa tapauksissa tullut kielikeskukselta, ja tapahtuman tarkoituksena oli auttaa opiskelijoita viimeistelemään tutkielmansa. Kirjastonhoitaja B taustoitti teemailtaa tarkemmin sillä,

että kielikeskuksen palvelujen kysyntä kasvaa lukuvuoden loppua kohti, jolloin he näkivät tällaisen tapahtuman tarpeelliseksi. Drop-in -periaatteella toimivan teemaillan aikana ehdittiin auttamaan useampia opiskelijoita joustavammin, eikä aikaa mennyt hukkaan kuten ajanvarausperusteisessa ohjaamisessa voi käydä.

Teemailloissa kielikeskuksen roolina oli molemmissa korkeakouluissa pitää drop-in -vastaanottoa suhteellisen lyhyille tekstin rakenteeseen, oikolukuun tai kielellisiin seikkoihin liittyville kysymyksille. Korkeakoulussa B kielikeskus piti myös luennon tiivistelmän kirjoittamisesta englanniksi. Kirjaston roolina oli korkeakoulussa A pitää kolme eri luentoa: yksi lähteiden käsittelystä, toinen opiskeluapplikaatioista ja kolmas tiedonhausta korkeakouluopintojen jälkeen. Korkeakoulussa B taas kirjaston ohjelma teemailloissa, lähde- ja tiedonhakuapu toimivat drop-in -periaatteella. Kirjasto lähestyi siis opiskelijoita yksilön tasolla tarjoten ohjausta, jossa oli mahdollisuus laajempaan keskusteluun. Korkeakoulukirjasto A:n lähestymistapa oli taas korkeakoulukontekstissa perinteisempi ryhmäluento, jossa tietoa välitetään lähinnä ylhäältä alaspäin.

Korkeakoulussa B järjestettiin myös toinen suurempi tapahtuma yhteistyössä kielikeskuksen kanssa, avointen ovien päivä lukuvuoden alussa. Päivä oli tarkoitettu uusille opiskelijoille, jotta he jo opintojen alkuvaiheessa saisivat kattavan kuvan korkeakoulun opiskelijoille tarjoamista tukipalveluista. Päivän aikana kirjaston tiloissa oli eri informaatiopisteitä, korkeakoulukirjastolla ja kielikeskuksella omansa, ja opiskelijat saivat vapaasti liikkua pisteiden välillä. Tämä tapahtuma oli siis edellä mainittuun teemailtaan verraten vapaamuotoisempi, kun taas teemaillan tavoite oli selkeästi tutkielmakirjoittamisen auttaminen. Kirjastonhoitaja A toivoi tulevaisuudelta yhteistyötä, jolla voitaisiin tavoittaa opiskelijat jo opintojen alkuvaiheessa, mutta haastatteluhetkellä vastaavaa lukuvuoden alkuun sijoittuvaa tapahtumaan ei korkeakoulu A:ssa ollut.

Korkeakoulussa B korkeakoulukirjasto ja kielikeskus tekivät yhteistyötä myös kurssien muodossa. Kirjastonhoitaja B mainitsi kaksi erityyppistä kurssia: Erään tiedekunnan tutkintoon kuuluvan tieteen teoriaa käsittelevän kurssin ja kielikeskuksen oman tieteellisen kirjoittamisen kurssin. Molemmille kursseille kirjasto osallistui kielikeskuksen kutsusta,

ja täydensi kielikeskuksen opetusta omilla erikoisalueillaan kuten tiedonhaulla ja lähteiden käsittelyllä. Korkeakoulussa A puolestaan kirjasto oli kutsunut kielikeskuksen vierailemaan omille kursseilleen opiskelutekniikoihin liittyen. Aloite yhteistyöhön oli siis tullut eri korkeakouluissa eri osapuolilta, mutta kirjaston rooli kursseilla oli hyvin samankaltainen. Yhteistyönä toteutetuista kursseista vain yksi, tutkintoon kuuluva teoriakurssi, kerrytti opiskelijoille opintopisteitä.

Korkeakoulussa A yhteistyötä tehtiin myös pienimuotoisemmin. Tällöin yhteistyömuodoiksi luettiin opiskelijoiden ohjaaminen kielikeskukseen ja tarvittaessa sisäisten kokousten järjestäminen kielikeskusten kanssa. Yhteisissä kokouksissa keskusteltiin siitä, miten opiskelijoille, joilla oli toimintakyvyn variaatioita, pystyttäisiin tarjoamaan parasta mahdollista tukea. Lähtökohta tässä yhteistyössä oli siis hyvin henkilökohtainen, kun taas korkeakoulu B:n kaikki yhteistyömuodot keskittyivät laajempien opiskelijaryhmien tavoittamiseen.

Tulevaisuutta ajatellen molemmat kirjastonhoitajat ilmaisivat toiveensa paitsi yhteistyön jatkumisesta, myös sen laajenemisesta. Molemmat pitivät tärkeänä opiskelijoiden tavoittamista jo opintojen alkuvaiheessa. Näin opiskelijoiden ajattelutapaan ja toimintaan esimerkiksi tiedonhaun ja kirjoittamisen suhteen pystyttäisiin vaikuttamaan sekä korkeakoulukirjaston että kielikeskuksen toimesta. Tämä vaatisi kuitenkin olemassa olevia resursseja suurempia resursseja, joten sitä voidaan pitää enemmän tulevaisuuden visiona kuin lähivuosien todellisuutena. Toinen, jo molemmissa korkeakouluissa keskusteluissa ollut yhteistyömuoto oli kielikeskuksen päivystys kirjaston tiloissa tiettyinä aikoina.

Kirjastonhoitajien käsitykset ja ajatukset informaatiolukutaidoista ja akateemisesta lukutaidosta sekä niiden käytöstä korkeakoulukirjaston ja kielikeskuksen yhteistyökontekstissa olivat hyvin yhteneväiset. Eniten eroavaisuutta löytyi akateemisen lukutaidon tulkitsemisesta. Tähän on monia mahdollisia syitä. Ensinnäkin akateemisen lukutaidon käsite on Ruotsissa suhteellisen harvinainen. Toisekseen käsite ei ole syntynyt kirjasto- ja informaatiotieteiden alalla, joten on mahdollista, etteivät kirjastonhoitajat ole kuul-

leet siitä koulutuksensa tai työuransa aikana. Kolmas, ja ehkä suurin syy on, että akateeminen lukutaito mielletään enemmän kielikeskuksen työnkuvaan kuuluvaksi, ja se ei siten ole kirjastonhoitajien pohdinnoissa mukana yhtä vahvasti kuin informaatiolukutaidot.

Suurimmat erot korkeakoulukirjastojen ja kielikeskuksen yhteistyöstä olivat löydettävissä yhteistyön käytännön muodoista. Kirjastojen yhteistyön puitteissa opiskelijoille tarjoamat palvelut vaihtelivat sekä toteutukseltaan että määrältään. Pienemmässä korkeakoulussa B yhteistyötä oli tapahtumien ja kurssien puolesta enemmän. Tähän vaikuttanee sekä kampuksen pienuus, jolloin kirjastonhoitajat ja ohjaajat luonnollisesti näkevät toisiaan enemmän, että yhteistyön pitkä historia. Molemmissa korkeakouluissa suurin osa yhteistyöstä tehtiin samankaltaisten tapahtumien parissa, mutta eroavaisuuksia oli kirjaston tapahtumissa järjestämässä ohjelmassa ja sen toteutustavoissa. Korkeakoulussa A nähtiin yhteistyönä myös sisäiset kokoukset ja opiskelijoiden ohjaaminen kielikeskuksen palveluiden käyttäjiksi.

Yhteistyöstä korkeakouluissa löytyi kuitenkin enemmän yhtäläisyyksiä kuin eroja. Kirjastonhoitajat kokivat yhteistyön helpoksi ja oman roolinsa siinä selkeäksi. Kielikeskuksen kanssa jaettiin sama tavoite opiskelijoiden auttamisesta ja yhteistyön perustana nähtiin juuri opiskelijoiden tarpeet. Vaikka työnjaosta ei juurikaan keskusteltu, koettiin se luontevaksi. Yhteistyötä voisi kuvailla molemmissa korkeakouluissa projektiluontoiseksi, sillä se keskittyi tiettyjen tapahtumien ympärille eikä säännöllisesti kokoontuvia työryhmiä yhteistyön suunnittelua varten ollut olemassa.

Koska molemmat korkeakoulukirjastot ja kielikeskukset halusivat tehdä yhteistyötä ja suunnittelivat sen jatkuvan, vaikutti yhteistyön tulevaisuus myönteiseltä. Tulevaisuudessa yhteistyötä mahdollisesti estäviksi tekijöiksi molemmat kirjastonhoitajat nimesivät resurssipulan. Korkeakoulussa A kirjaston henkilöstöresurssi oli jo pienentynyt, mutta yhteistyötä aiottiin silti jatkaa samanlaisena kuin se oli haastatteluhetkenä. Korkeakoulussa B resurssien odotettiin pysyvän toistaiseksi samana, mutta kirjastonhoitaja B nosti esiin, että resurssien mahdollinen supistaminen tulevaisuudessa voisi estää yhteistyötapahtumiin panostamisen niin kirjaston kuin kielikeskuksenkin puolelta.

6.5 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimusaiheet

Olen tässä tutkielmassa pyrkinyt kuvaamaan ja perustelemaan kaikki tutkimuksessa tekemäni ratkaisut niin selkeästi kuin mahdollista. Kuten sanottua, tutkimusaineistoni on kerätty vuosina 2016 ja 2017, joten on hyvin mahdollista, että yhteistyötilanteet korkeakouluissa ovat tämän jälkeen muuttuneet. Tämän tutkimuksen tarkoitus ei kuitenkaan ollut kuvata ajankohtaista yhteistyötilannetta, vaan se keskittyi tarkastelemaan tilannetta haastatteluhetkillä.

Haastatteluaineistoa purkaessa minut valitettavasti yllätti ensimmäisten haastattelujen nauhoitusten paikoittainen huono laatu, jonka vuoksi nauhoitteesta ei pystynyt tekemään sanatarkkaa litterointia. Tämä huono kuuluvuus johtui todennäköisesti siitä, että nauhoitin tietokoneen kautta käydyt haastattelut puhelimellani, joka otti mukaan myös hieman taustaääniä. Olen käyttänyt tässä tutkimuksessa haastatteluista vain aineistoa, jonka sisällöstä ja sanomasta olen varma. Mainittakoon, että näitä epäselviä kohtia nauhoituksista oli vain noin 5%, ja enimmäkseen ne koskivat yksittäisiä sanoja. Toiset haastattelut tehtiin kasvotusten korkeakoulukirjastoissa, ja näiden haastattelunauhoitteiden äänenlaatu oli moitteeton. Ensimmäisten nauhoitteiden laadun takia en valinnut aineiston purkamisen tavaksi litterointia, vaan olen kirjoittanut haastattelut puhtaaksi. Haastatteluaineistosta nostetut sitaatit luvussa 6 ovat tietenkin sanatarkkoja. Sitaatit ovat alkuperäiskielellä ruotsiksi, jotta niiden sisältö välittyy juuri niin kuin haastateltavat ovat ne ilmaisseet.

Huomattavaa tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa on myös se, että olen aloittanut kirjoittamaan tätä tutkielmaa ruotsin kielellä. Siten haastatteluaineisto on ruotsiksi, olen kirjoittanut haastattelut puhtaaksi ruotsiksi ja tuottanut vasta tässä tutkielmassa esitellyn analyysin suomeksi. Koen, että kahdeksan Ruotsissa asutun ja työskennellyn vuoden jälkeen kielitaitoni on kirjallisesti ja suullisesti sillä tasolla, että pystyin välittämään haastateltavieni ajatukset ruotsista suomeksi korrektilla tavalla. Ruotsi ei kuitenkaan ole äidinkieleni, joten ymmärrysvirheiden mahdollisuus on otettava huomioon.

Haastatteluaineiston kääntämistä suurempana riskinä tutkimuksen luotettavuudelle pidän sitä, että olin kirjoittanut tutkielmaa jo jonkin verran ennen sen kääntämistä suomeksi. Tämän vuoksi jotkin lähteet olen alun perin lukenut englanniksi, kirjoittanut niistä alkuperäiseen tekstiini ruotsiksi, ja nyt edelleen kääntänyt ne suomeksi. Kahdessa käännöksessä merkitysvirheiden riski kasvaa, mutta olen huomioinut tämän ja pyrkinyt tarkistamaan lähdeviitteitäni jälkikäteen.

Toivon, että tämä tutkielma toimii innoituksena uusille tutkimuksille korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyöstä. Puhuessani ihmisille tutkielmastani ovat monet kommentoineet aihetta yllättäväksi. Siten tämä tutkielma voi toivottavasti tuoda aiheen ihmisten tietoisuuteen. Tutkielmani otos oli varsin kapea, joten olisi kiinnostavaa tehdä yhteistyöstä esimerkiksi maanlaajuinen selvitys. Näkökulmaa voisi myös laajentaa ottamalla mukaan sekä kielikeskusten ohjaajat että opiskelijat. Pitkälle vietyinä tällaiset laajat selvitykset voisivat johtaa yhteistyömallien yleistymiseen useammissa korkeakouluissa, jos selvitysten pohjalta voitaisiin luoda yhteistyön raamit, joita kukin korkeakoulu voisi muokata tarkoituksiinsa sopiviksi.

Edellä mainittujen raamien ja yhteistyömallien puuttuessa korkeakoulukirjaston ja kielikeskuksen yhteistyötä tulisi arvioida myös tasa-arvon näkökulmasta. Jo tutkimuksessani tehty kahden korkeakoulun vertailu osoitti, että korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyökäytännöissä on jonkin verran toteutuseroja. Siksi voidaan olettaa, että instituutioiden opiskelijoille yhteistyössä tarjoaman tuen laajuus voi vaihdella paitsi eri korkeakoulujen kesken, myös saman korkeakoulun eri tiedekuntien ja laitosten kesken. Voidaan myös kysyä, tuottaako kielikeskus eniten palveluja juuri sen tiedekunnan opiskelijoille, jossa kielikeskus hallinnollisesti sijaitsee. Opiskelijoille tarjottua tukea ja opetusta voitaisiin siis tutkia sekä vertaamalla useita korkeakouluja keskenään että syventymällä vain yhden korkeakoulun eri tiedekuntiin.

Jatkotutkimuksien tekeminen myös opiskelijanäkökulmasta mahdollistaisi suuremman aineiston keräämisen ja avaisi siten käyttöön myös määrällisiä tutkimusmenetelmiä. Kiinnostavaa olisi vertailla esimerkiksi eri tieteenalojen opiskelijoiden kokemuksia tai tehdä tapaustutkimus yksittäisestä korkeakoulukirjaston ja kielikeskuksen yhteistyössä

järjestämästä tapahtumasta. Yhteistyö koskettaa montaa toimijaa, joten tutkimusnäkökulmia ja -vaihtoehtoja löytyy useita. Tämä tutkielma on vain pintaraapaisu tai kuvaannollinen raollaan oleva ikkuna tähän mielenkiintoiseen aihealueeseen, josta toivottavasti tulevaisuudessa pääsemme lukemaan monia tutkimuksia.

7 YHTEENVETO

Tässä tutkielmassa olen tarkastellut korkeakoulukirjastojen ja kielikeskusten yhteistyötä kahdessa ruotsalaisessa korkeakoulussa. Vertailevassa tutkimuksessa kävi ilmi, että korkeakoulujen yhteistyökäytännöt vaihtelivat sekä toteutukseltaan että määrältään. Sen sijaan yhteistyön tausta ja tavoitteet olivat molemmissa tutkimuskohteinani olleissa korkeakouluissa hyvin samankaltaiset. Kirjastonhoitajat arvostavat kontaktejaan kielikeskuksen kanssa ja yhteistyö nähdään positiivisena asiana. Tulevaisuudessa yhteistyön suunnitellaan jatkuvan. Suurimpana esteenä yhteistyölle nähdään resurssipula, mutta toistaiseksi vain toisessa korkeakoulussa tämä uhka oli realisoitunut, kun uudelleenorganisointi oli pienentänyt henkilöstöresursseja.

Yhteistyö on hyvin henkilösidonnaista ja siten haavoittuvaista. Näen, että sekä korkeakoulukirjastot että kielikeskukset hyötyisivät kansallisten mallien tai standardien luomisesta, jotka voisivat auttaa sekä yhteistyön suunnittelussa että resurssien säilyttämisessä. Mielestäni yhteistyö, ja kielikeskus organisaationa, hyötyisi myös kielikeskuksen irtautumisesta tiedekunnista ja kielikeskuksen aseman vahvistamisesta keskeisenä opiskelijoiden tukitoimintona.

Tutkimustulokseni eivät sovellu yleistettäväksi laajemmin, sillä tässä tutkimuksessa on tutkittu vain kahta yhteistyötapausta. Koska ylhäältä päin tulevaa ohjausta yhteistyölle ei ole, käytäntöjen voi olettaa vaihtelevan suurestikin eri korkeakoulujen välillä. Tämän tutkimuksen tarkoitus ei ollut saavuttaa kattavasti yleistettäviä tuloksia, vaan vertailla kahta uniikkia tapausta jatkotutkimuksen innoittamiseksi. Tiedot yhteistyöstä on tässä tutkimuksessa kerätty yhden kirjastonhoitajan kokemuksista kummankin korkeakoulun osalta. Yleistettävyyden lisäämiseksi tutkimukseen tulisi sisällyttää kaikki kyseisissä korkeakouluissa kielikeskusyhteistyön parissa työskentelevät kirjastonhoitajat sekä kielikeskusten ohjaajat.

Olen kuitenkin tässä tutkimuksessa pyrkinyt esittämään tavoitteeni, tutkimustapani ja -tulokseni niin selkeästi kuin mahdollista. Uskon, että olen pystynyt välittämään haasta-

teltavieni vastaukset todenmukaisesti ja tutkimukseni kuvaa sitä todellisuutta, jossa yhteistyötä tehtiin haastatteluhetkellä. Olen iloinen siitä, että uskaltauduin tekemään tutkimusta varsin vähän tutkitusta aiheesta.

LÄHTEET

Bergenäs, E., Hallberg, I., Helg Granbom, A., Rasmussen, H., & Zaar, J. (2013). *Studenthandledning i frirummet: Bibliotek och Studieverkstad utforskar gränser*. Malmö högskola, Bibliotek och IT. Haettu 16.04.2021 osoitteesta http://hdl.handle.net/2043/15231.

Bibliotekslag (2013:801). Haettu 12.04.2021 osoitteesta https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/bibliotekslag-2013801_sfs-2013-801.

Cooke, R., & Bledsoe, C. (2008). Writing centers and libraries: One-stop shopping for better term papers. *Reference Librarian, 49*(2), 119–127. Haettu 12.04.2021 osoitteesta https://doi.org/10.1080/02763870802101310.

Dalen, M. (2008). *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups utbildning.

Eklund Heinonen, M., & Sköldvall, K. (2015). Nu har vi ett gemensamt språk - om ämnesintegrerad undervisning i akademiskt skrivande. *Högre utbildning, 5*(2), 133-138. Haettu 09.04.2021 osoitteesta https://hogreutbildning.se/index.php/hu/article/view/772.

Elmborg, J. K. (2002). Teaching at the desk: Toward a reference pedagogy. *Portal: Libraries and the Academy, 2*(3), 455-464. Haettu 24.04.2016 osoitteesta https://doi.org/10.1353/pla.2002.0050.

Eriksson-Zetterquist, U., & Ahrne, G. (2011). Intervjuer. Teoksessa: G. Ahrne & P. Svensson (toim.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 36-57). Malmö: Liber.

Ferer, E. (2012). Working together: Library and writing center collaboration. *Reference Services Review, 40*(4), 543-557. Haettu 16.01.2017 osoitteesta https://doi.org/10.1108/00907321211277350.

Foutch, L. J. (2010). Joining forces to enlighten the research process: A librarian and writing studio integrate. *College & Research Libraries News, 71*(7), 370-373. Haettu 16.01.2017 osoitteesta https://doi.org/10.5860/crln.71.7.8408.

Francke, H., Sundin, O., & Limberg, L. (2011). Debating credibility: The shaping of information literacies in upper secondary school. *Journal of Documentation, 67*(4),

675-694. Haettu 09.04.2021 osoitteesta https://doi.org/10.1108/00220411111145043.

Hedman, J., & Lundh, A. (2009). Informationskompetenser: Reflektioner kring teman i antologin. Teoksessa: J. Hedman, & A. Lundh (toim.), *Informationskompetenser: om lärande i informationspraktiker och informationssökning i lärandepraktiker* (s. 268-285). Stockholm: Carlssons.

Högskolelag (1992:1434). Haettu 12.04.2021 osoitteesta https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/hogskolelag-19921434_sfs-1992-1434.

Jacobs, C. (2005). On being an insider on the outside: New spaces for integrating academic literacies. *Teaching in Higher Education, 10*(4), 475-487. Haettu 13.04.2021 osoitteesta https://doi.org/10.1080/13562510500239091.

Lea, M., & Street, B. (2006). The “Academic Literacies” model: Theory and applications. *Theory into Practice, 45*(4), 368-377. Haettu 19.04.2021 osoitteesta https://doi.org/10.1207/s15430421tip4504_11.

Lea, M. R., & Street, B. V. (1998). Student writing in higher education: An academic literacies approach. *Studies in Higher Education, 23*(2), 157-172. Haettu 16.01.2017 osoitteesta https://doi.org/10.1080/03075079812331380364.

Lillis, T. (2003). Student writing as 'academic literacies': Drawing on Bakhtin to move from critique to design. *Language & Education: An International Journal, 17*(3), 192-207. Haettu 12.04.2021 osoitteesta https://doi.org/10.1080/09500780308666848.

Limberg, L. (2013). Informationskompetens i undervisningspraktiker. Teoksessa: U. Carlsson (toim.), *Medie- och informationskunnighet i nätverkssamhället. Skolan och demokratin* (s. 67-76). Göteborgs universitet: Nordicom.

Limberg, L., Sundin, O., & Talja, S. (2012). Three Theoretical Perspectives on Information Literacy. *Human IT, 11*(2), 93-130. Haettu 19.04.2021 osoitteesta https://humanit.hb.se/article/view/69.

Limberg, L., Sundin, O., & Talja, S. (2009). Teoretiska perspektiv på informationskompetens. Teoksessa: J. Hedman, & A. Lundh (toim.), *Informationskompetenser: om*

lärande i informationspraktiker och informationssökning i lärandepraktiker (s. 36-65). Stockholm: Carlssons.

Lundh, A., & Sundin, O. (2006). Lärare och informationskompetens: från utbildnings-praktik till yrkespraktik. *Dansk Biblioteksforskning, 2*(3), 5-14. Haettu 17.04.2021 osoitteesta https://tidsskrift.dk/danbibfor/article/view/97553.

Melin, H. (2005). Vertailevan tutkimuksen monet lähtökohdat. Teoksessa: P. Räsänen, A.-H. Anttila, & H. Melin (toim.) *Tutkimus menetelmien pyörteissä*. (s. 53-65) Jyväskylä: PS-Kustannus.

Purser, E., Skillen, J., Deane, M., Donohue, J., & Peake, K. (2008). *Developing academic literacy in context*. Zeitschrift Schreiben. Haettu 17.01.2017 osoitteesta https://ro.uow.edu.au/asdpapers/236/.

Sandberg, T. (2014). *Avstånd och användning: en jämförande studie av lärares använding av skolbibliotek i undervisningen*. Pro gradu -tutkielma. Uppsala: Uppsala universitet. Haettu 09.04.2021 osoitteesta http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-225646.

Statens officiella utredningar (SOU). (2000). *Mångfald i högskolan – reflektioner och förslag om social och etnisk mångfald i skolan*. 2000:47. Haettu 24.04.2016 osoitteesta http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2000/05/sou-200047-/.

Sundin, O., Francke, H., & Limberg, L. (2011). Practicing information literacy in the classroom - policies, instructions, and grading. *Dansk Biblioteksforskning, 7*(2/3). Haettu 10.04.2021 osoitteesta https://tidsskrift.dk/danbibfor/article/view/97375.

Sundin, O., & Rivano Eckerdal, J. (2014). Från informationskompetens till medie- och informationskunnighet. Teoksessa: J. Rivano Eckerdal, & O. Sundin (toim.), *Medie- och informationskunnighet i en biblioteks- och informationsvetenskaplig belysning* (s. 9-26). Svensk biblioteksförening. Haettu 24.04.2016 osoitteesta https://lup.lub.lu.se/record/4392764.

Svenska akademins ordlista (SAOL). (Ei päiväystä). Haettu 30.04.2016 osoitteesta www.saol.se.

Säljö, R. (2015). *Lärande - en introduktion till perspektiv och metaforer*. Malmö: Gleerups.

Säljö, R. (2010). *Lärande i praktiken: Ett sociokulturellt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Talja, S., & Lloyd, A. (2010). Integrating theories of learning, literacies and information practices. Teoksessa: *Practising Information Literacy* (s. ix–xviii). Elsevier Ltd. Haettu 16.01.2017 osoitteesta https://doi.org/10.1016/B978-1-876938-79-6.50019-4.

Thomas, B. (2014). *Vetenskapen och biblioteken: en översikt av Sveriges universitets- och högskolebibliotek*. Stockholm: Svensk biblioteksförening. Haettu 12.04.2021 osoitteesta https://www.biblioteksforeningen.se/rapporter/vetenskapen-och-biblioteken/.

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. (4. uud. p.). Lund: Studentlitteratur.

Vilkka, H. (2015). *Tutki ja kehitä*. (4. uud. p.). Jyväskylä: PS-kustannus.

Vuori, J. (Ei päiväystä). Aineiston tuottaminen. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Haettu 09.04.2021 osoitteesta https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/aineiston-tuottaminen/.

Haastattelut ja korkeakoulujen verkkosivustot

Muistiinpanot ja ääninauhoite kirjastonhoitaja A:n 1. haastattelusta 19.04.2016

Muistiinpanot ja ääninauhoite kirjastonhoitaja B:n 1. haastattelusta 25.04.2016

Muistiinpanot ja ääninauhoite kirjastonhoitaja B:n 2. haastattelusta 29.03.2017

Muistiinpanot ja ääninauhoite kirjastonhoitaja A:n 2. haastattelusta 04.05.2017

Korkeakoulu A:n verkkosivusto

Korkeakoulu B:n verkkosivusto

LIITE 1: ENSIMMÄINEN HAASTATTELUKIERROS 2016

Saatesähköposti

Hej!

Mitt namn är Taru Toikkanen och jag studerar distansmasterprogrammet i biblioteks- och informationsvetenskap vid Uppsala universitetet. Just nu skriver jag min uppsats om universitets- och högskolebiblioteks och studie- och språkverkstädernas samarbete. Min plan är att intervjua bibliotekarier på några olika lärosäten i Sverige för att få reda på hur samarbetet ser ut och vilka möjligheter/hinder ses i framtiden. Därför kontaktar jag nu er med en undran om den ansvariga bibliotekarien hos er skulle ha möjlighet att ställa upp på en intervju?

Jag planerar att genomföra intervjuerna inom två veckor. Då jag har tyvärr inte möjlighet att åka runt så mycket kommer intervjuerna göras via Skype. Jag är tacksam om ni har tid att svara på min förfrågan.

Önskar er en fin dag!

Med vänlig hälsning
Taru Toikkanen

Haastattelukysymykset

- Vilka praktiska former av samarbete ni har just nu?
- Hur tycker ni att dessa fungerar?
- Har det funnits något annat förut?
- Vem av er har tagit initiativet till samarbetet – eller har det tillkommit till exempel i gemensamma möten?
- Har ni någon arbetsgrupp som träffas regelbundet angående samarbetet?
- Planerar ni något annat samarbete eller ska ni fortsätta såhär?
- Om planer finns, hur tror du att det kommer att fungera?
- Vad är bibliotekens önskan för samarbetet i framtiden?
- Vad är det största hindret ni ser för fortsatt samarbete eller utvecklingen av det?

LIITE 2: TOINEN HAASTATTELUKIERROS 2017

Saatesähköposti

Hej!

Du var med i min masteruppsats förra våren då jag intervjuade bibliotekarier angående samverkan med språkverkstäder. Tyvärr så blev min uppsats inte färdig förra året och arbetet har legat nere mestadels pga att jag har börjat jobba. Nu gör jag ett nytt försök att färdigställa uppsatsen och ville därför fråga om du skulle kunna tänka dig att ställa upp för en följdintervju. Min tanke är då att jag skulle mejla ut frågorna i förväg och sedan komma ut till er och göra själva intervjun på plats. Förstår absolut om du inte har möjlighet till detta men jag vore väldigt tacksam om det fungerar.

Tack på förhand & ha en fortsatt fin dag!

Med vänlig hälsning
Taru Toikkanen

Haastattelukysymykset

- Vad betyder begreppet informationskompetenser för dig?
- Vad betyder begreppet akademisk litteracitet för dig?
- Upplever du att språkverkstaden har en likadan uppfattning om begreppen?
- När biblioteket och språkverkstaden planerar samverkan, tänker ni i termer som informationskompetenser och akademisk litteracitet?
- Hur tycker du att dessa två begrepp syns i den samverkan biblioteket har med språkverkstaden?
- Är dessa två begrepp något som bör lyftas fram mer mot studenterna?
- Vilka behov är samverkan mellan biblioteket och språkverkstaden baserad på?